

ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/

САНАЛ АВЧ ДУУСАХ ХОГАЦАА: 2026-02-25

ТАНИЛЦУУЛГА:

ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ/ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2026 оны ... дугаар сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ

/ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

🔍 🗨

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын төрийн нууцыг хамгаалах үндэсний тогтолцоо, Хэвлэх

ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ

👤 Хариуцагч байгууллага
Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн

📅 Нийтэлсэн огноо
2026-02-10 16:16:44

👁 Төслийн төлөв
Санал авч дууссан

Нийт ирүүлсэн санал

0

Дагасан тоо

0

Үзсэн тоо

414

СОНИРХЛЫН БҮЛЭГ

☒ ИРГЭНИЙ БОЛОН АРИЛЖААНЫ ХАРИЛЦАА

☒ УЛСЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, БАТЛАН
ХАМГААЛАХ

БУСАД ТӨСЛҮҮД

👤 ГАЛТ ЗЭВСГИЙН ТУХАЙ /ШИНЭЧИЛСЭН
НАЙРУУЛГА/

👤 Дагасан: 0
👁 Үзсэн: 199
🗨 Санал: 0

👤 ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ
БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО, ШИЙДВЭР
ГҮЙЦЭТГЭГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ /
ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/

👤 Дагасан: 0
👁 Үзсэн: 259
🗨 Санал: 0

👤 ГАЗРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ

👤 Дагасан: 8
👁 Үзсэн: 3287
🗨 Санал: 24

👤 ИРГЭНИЙ ХЭРЭГ ШҮҮХЭД ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ

👤 Дагасан: 0
👁 Үзсэн: 166
🗨 Санал: 0

👤 НИЙТИЙН ЗОРИУЛАЛТТАЙ ОРОН СУУЦНЫ
БАЙШИГИЙН ДҮНДЭЙН ӨМЧЛӨЛИЙН ЭД
ХӨРӨНГИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙ /
ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/

👤 Дагасан: 2
👁 Үзсэн: 933
🗨 Санал: 0

ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД САНАЛ АВЧ БАЙНА

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 38.2-т заасны дагуу Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Хууль зүй, дотоод хэргийн нам, Тагнуулын ерөнхий газраас хамтран боловсруулсан **Төрийн нууцын тухай хууль (Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга)**-ийн төсөлд санал авч байна.

Та бүхэн саналаа turbat@cabinet.gov.mn цахим шуудангийн хаягаар болон бичгээр Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газарт ирүүлнэ үү.

Холбоо барих утас: 51-323054

ТӨСЛИЙН ХАВСРАЛТ

1. Хуулийн төсөл

👤 татах
2. Дагалдах хуулийн төслүүд

👤 татах
3. Хуулийн төслийн үзэл баримтлал

👤 татах
4. Хуулийн төслийн товч танилцуулга

👤 татах

МЭДЭЭНИЙ АНГИЛАЛ
ОРОН НУТГИЙН МЭДЭЭЛЭЛ
"АЛСЫН ХАРАА-2050"
ШИНЭ МЭДЭЭ
Ноолуурын үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай Засгийн газрын тогтоол батлагдлаа 2026-03-11
Зэвсэгт хүчний алба хаагчдын нийгмийн баталгааг сайжруулах зарим асуудлыг шийдвэрлэхээр болов 2026-03-10
Г.Занданшагар: Засгийн газар аялал жуулчлалын бизнес эрхлэгчдээ бодлогоор дэмжин ажиллаж байна 2026-03-09
"Оюу Толгой" төслийн Монгол Улсад ногдох өгөөжийг 60 хувиас дээш нэмэгдүүлэх, 2026 онд багтаан ногдол ашиг олгох шаардлага

🏠

ОЛОН УЛСЫН ЗАСГАР ГАЗАР

ХҮҮЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН ЯАМ

БҮДНИЙ ТУХАЙ

ҮЙЛ АЖИЛАГАА

ХАРЬАА БАЙГУУЛЛАГУУД

ЭРХ ЗҮЙН АКТ

ХҮҮЛИЙН ТӨСӨЛ

ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

ИЛТОД БАЙДАЛ

ШИЛЭН ДАНС

ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТ

ЁС ЗҮЙН ДЭД ХОРОО

🏠

ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ ХҮҮЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ

ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ ХҮҮЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ	
Нийтлэгдсэн огноо: 2026-03-09	
Хуулийн төсөлд санал өгөх	
ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ ХҮҮЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ	
Төслийн файл	Харах
Дэлгэрэнгүй танилцуулга	Харах
Дагалдах хуулийн төсөл	Харах
Товч танилцуулга	Харах
Үр нөлөөний судалгаа	Харах
Хэрэгжилтийн үр дагаварт хийсэн үнэлгээ	Харах
Үзэл баримтлал	Харах
Зардлын тооцоо	Харах

ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭНИЙ
ХЭРЭГЖИЛТ

Нийтлэгдсэн огноо: 2026-02-13

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2026 оны 06 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Ахлын хэстээс Төрийн болон албаны нүүшэн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нүүшэн жагсаалт батлах тухай хуулийн төслийн хэлэлцүүлгийг өнөөдөр (2026.02.13) зохион байгууллаа.

Хэлэлцүүлгийг нээж Хууль зүй, дотоод хэргийн дэд сайд, Ахлын хэсгийн ахлагч Д.Мөнх-Эрдэнэ үг хэлж, төрийн үйл ажиллагааны ил тод байдал, иргэдийн мэдэх эрхийн баталгааг бодитой хангах шаардлагын хүрээнд дээрх хуулийн төслүүдийг Улсын Их Хурлын 2026 оны хаврын ээлжит чуулганд өргөн мэдүүлэхээр бэлтгэл ханган ажиллаж буйг онцлов.

ТӨРИЙН БОЛОН АЛБАНЫ НУУЦЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛД ИРҮҮЛСЭН САНАЛЫН ТОВЬЁГ

2026.03.03

Д/д	Санал ирүүлсэн байгууллага	Ирүүлсэн санал	Саналыг тусгасан байдал
1.	Төрийн албаны зөвлөл 2025.12.16 01/2717	Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төслийг зарчмын хувьд дэмжин, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд Төрийн албаны зөвлөлийн чиг үүрэгтэй холбоотой тусгах саналыг хавсралтаар хүргүүлж байна.	Дэмжсэн. Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд ирүүлсэн саналыг тусгаагүй. Тухайн мэдээлэл нь Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн төрийн нууцын шалгуурыг хангаж байх тул жагсаалтад хэвээр үлдээсэн.
2.	Монгол Улсын Ерөнхий аудитор С.Магнайсүрэн 2025.12.30 3632	Төрийн нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл: Хуулийн төслийн 10 дугаар зүйл.Засгийн газрын бүрэн эрхийн 10.1.5-д Төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг шилжүүлэх шийдвэр гаргах эрхийг Засгийн газарт дангаар хариуцуулахаар зохицуулсныг Улсын Их Хурал зөвшөөрснөөр Төрийн нууцыг шилжүүлэх талаар зохицуулалтыг нэмж тусгах. Тодруулбал, хуулийн төслийн 10.1.5-д "төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг шилжүүлэх шийдвэр гаргах" гэснийг "Улсын Их Хурал зөвшөөрснөөр төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг шилжүүлэх шийдвэр гаргах" гэж өөрчлөх;	Саналыг тусгаагүй. Засгийн газар уг шийдвэрийг гаргахдаа тагнуулын байгууллагын санал, дүгнэлтийг үндэслэх бөгөөд төрийн нууцад хамаарах тодорхой мэдээллийг шилжүүлэх талаар Улсын Их Хурал тухай бүр зөвшөөрөл олгох нь хуулийн хэрэгжихэд хүндрэл үүсгэх эрсдэлтэй тул одоогийн хуулийн зохицуулалтыг хэвээр үлдээсэн.
		Хуулийн төслийн 18.7-д "Төрийн нууцыг ил болгох журмыг Засгийн газар батална" гэж тусгасныг холбогдох мэргэжлийн байгууллагын саналыг харгалзах асуудлыг нэмж тусгахын зэрэгцээ "Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хууль" -ийн төслийн үзэл баримтлалтай хэрхэн нийцэхийг анхаарч үзэх;	Саналыг тусгаж, уг зохицуулалтыг төслөөс хассан.
		Хуулийн төслийн 25.1-д " ...25.3-т зааснаас бусад..." гэсэн нь тус эш татсан хэсэг хуулийн төсөлд тусгаагүй байх тул дахин нягтлах;	Саналыг тусгасан.
		Хуулийн төслийн 27.1.4-т " ...Төрийн нууцтай эрх олгосон албан тушаалтан, иргэнээс нууц хамгаалах баталгаа гаргуулан авах..." гэснийг " ...Төрийн нууцтай танилцах эрх олгогдсон албан тушаалтан, иргэнээс нууц хамгаалах баталгаа гаргуулан авах..." гэж найруулгын өөрчлөлт хийх.	Саналыг тусгасан.
		Дараах зохицуулалтыг нэмэлтээр тусгуулах саналтай байна. Үүнд:	
		Хуулийн төслийн 8.1.4-т " ...Төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг шилжүүлэх шийдвэр гаргахад Засгийн газарт зөвшөөрөл олгох..." гэж,	Саналыг тусгаагүй. Өмнөх хуулийн зохицуулалтыг хэвээр хадгалах нь зүйтэй гэж үзсэн.

		Хуулийн төслийн 18.8-д “...15.1.1, 15.1.2, 15.1.3...” төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу ил болгосон тохиолдолд ил тод мэдээлэх үүргийг төрийн нууцад хамааруулсан байгууллага хариуцах зохицуулалтыг нэмж тусгах. Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөл: Хуулийн төслийн “Ы/Онцгой байдлын салбар”-ын жагсаалтын 2-т “Улсын нөөцийн байршил, бодит хэмжээ, тэдгээрийн тайлан, мэдээ, санхүүжилттэй холбогдсон баримт бичиг” онц чухал нууцад хамаарч байгаа нь Төрийн аудитын байгууллагын орон нутгийн аудиторуудад аудит гүйцэтгэх явцад баримт бичигтэй танилцах эрх хэмжээ хүрэлцэхгүй болох нөхцөл байдал үүсэх эрсдэлтэй байна. Бусад асуудлын тухайд: 1.Төрийн нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хууль болон Төрийн нууцын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль, Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төслүүдийн дагаж мөрдөх хугацааг уялдуулах нь зүйтэй байна. 2.Төрийн нууцын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн найруулгыг нягталж, нууцад хамааруулсан мэдээллийг ил болгохтой холбоотойгоор үүсэж болох хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудлуудыг тодорхойлон, холбогдох зохицуулалтыг тусгах нь зүйтэй байна.	Саналыг тусгаагүй. Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд тухайн мэдээллийг төрийн нууцын “маш нууц” зэрэглэлд хамаарах байдлаар тусгасан. 1.Саналыг тусгасан. 2.Саналыг тусгасан.
3.	Харилцаа холбооны зохицуулах хороо 2025.12.25 01/2586	Тусгайлан өгөх саналгүй болно.	-
4.	Авлигатай тэмцэх газар 03/21642	1.Хуулийн төслийн 13.1.1-д болзошгүй эрсдэлийн үнэлгээг нэмэлтээр тусгах саналтай байна. Болзошгүй эрсдэлийн үнэлгээ гэдэгт дипломат төлөөлөгчийн газрын байрлаж байгаа улс оронд дайн үймээн, тахал, террорист халдлагын үед Монгол Улсын иргэдийг нүүлгэн шилжүүлэх, эмзэг, өндөр эрсдэлтэй мэдээлэл агуулж байгаа холбооны хэрэгсэл болон цахим системийн аюулгүй байдлыг хангах” нөхцөлийг тусгах; 2.Хуулийн төслийн 17.4-т “...нууцын зэрэглэлийн” гэсний дараа “дардсыг...” гэж засах;	1.Тухайн мэдээлэл нь Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн төрийн нууцын шалгуурыг хангахгүй тул тусгаагүй. 2.Саналыг тусгасан.

		3.Хуулийн төслийн 18.1.2-т “нөхцөл байдал өөрчлөгдсөний улмаас...” гэсэн нь хэт ерөнхий ойлголт байх тул ямар нөхцөл байдал үүссэн болохыг тодорхойлон оруулах; 4.Хуулийн төслийн 20.4-т “...шалгаж байгаа асуудлын хүрээнд Улсын Их...” гэсний дараа “Хурал хүлээн зөвшөөрснөөр...” гэж өөрчлөх; 5.Хуулийн төслийн 20.5-д “...шүүгч, прокурор...” гэсний дараа “мөрдөгч” гэж өөрчлөх; 6.Хуулийн төслийн 30.2-т “...түүнийг биечлэн хүргэх тусгай шуудан зөөгч ашиглаж болно” гэснийг “...тусгай шуудан зөөгч биечлэн хүргэж өгөх, хүлээн авна” гэж өөрчлөх. Тусгайлсан саналгүй байна.	3.Саналыг тусгаагүй. 4.Саналыг тусгасан. 5.Саналыг тусгасан. 6.Саналыг тусгаагүй.
5.	Үндсэн хуулийн Цэцийн Тамгын газар 2025.12.22 ТГ-1/790		-
6.	Үндэсний статистикийн хороо 2025.12.30 01/924	Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд дараах саналыг хүргүүлж байна. Үүнд: 1.Хуулийн төслийн ҮҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО хэсгийн 1-д “Улсын Их Хурал, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан мэдээлэл (тогтоол, зөвлөмж, хуралдааны тэмдэглэл)” гэснийг хасах; Үндэслэл: Энэхүү мэдээллийн хүрээнд статистикийн байгууллагад баримт бичиг үсэж хөтлөгддөггүй тул жагсаалтаас хасах саналтай байна. 2.Хуулийн төслийн ҮҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО хэсгийн 2-т “Төрийн цэргийн байгууллагын бие бүрэлдэхүүний тоо бүртгэл, бэлтгэл үүрэгтэн, цэрэгт татах болон цэргээс халагдах хүмүүсийн нэгдсэн мэдээлэл, цэргийн мэргэжлийн ангилал, оногдуулан данслагдсан хүн, техникийн нэгдсэн дүнгийн мэдээлэл” гэснийг “Хүн ам, өрхийн мэдээллийн сангийн төрийн цэргийн байгууллагын бэлтгэл үүрэгтэн болон цэргийн мэргэжлийн ангиллын мэдээлэл” гэж өөрчлөх; Үндэслэл: Статистикийн тухай хууль, Хүн ам, орон сууцны тооллогын тухай хуулийн дагуу Хүн ам, өрхийн мэдээллийн санг хүн амын тооллого хоорондын хүн амын тоог хянах, анхан шатны нэгжээс эхлэн бүх шатанд хүн амын тоо мэдээг үнэн зөв тодорхойлох, хүн ам, өрхийн талаарх мэдээллийн санг бүрдүүлэх.	1.Саналыг тусгаагүй. Тухайн мэдээлэл нь төрийн бодлогын хүрээнд хамаарах бөгөөд Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн төрийн нууцын шалгуурыг хангаж байх тул жагсаалтад хэвээр үлдээсэн. 2.Саналыг тусгаагүй. Тухайн мэдээлэл нь төрийн бодлогын хүрээнд хамаарах бөгөөд Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн төрийн нууцын шалгуурыг хангаж байх тул жагсаалтад хэвээр үлдээсэн.

	боловсронгүй болгох зорилгоор хөтөлдөг. Хүн ам, өрхийн мэдээллийн санг баяжуулах, хөтлөх ашиглахад баримтлах журмын дагуу баг, хорооны Засаг дарга нь тухайн нутаг дэвсгэрийн хүн ам, өрхийн мэдээллийг тухай бүр хөтөлж, баяжуулж байна. Энэ хүрээнд иргэний цэргийн алба хаасан эсэх, ямар хэлбэрээр хаасан болон цэргийн мэргэжлийн ангиллыг бүртгэдэг. Уг мэдээллийг Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн 13.1.ё дахь хэсэг болон Засгийн газрын 2017 оны 247 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Монгол Улсын төрийн нууцад хамаарах мэдээллийн жагсаалт"-д Батлан хамгаалах салбарын төрийн нууц мэдээлэлд оруулсан. Иймд задруулах, үрэгдүүлэх тохиолдолд үндэсний аюулгүй байдал, үндэсний ашиг сонирхолд аюул, занал, хохирол учруулах эрсдэлтэй. Үндэсний статистикийн хорооны Хүн ам, өрхийн мэдээллийн санд төрийн цэргийн байгууллагын бэлтгэл үүрэгтэн болон цэргийн мэргэжлийн ангиллын мэдээллийг бүртгэж байгаа тул дээрх томъёоллоор өөрчлөх саналтай байна. 3.Хуулийн төслийн УҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО хэсгийн 3-т "Төрийн нууцыг хүлээлцсэн, шилжүүлсэн, шалгасан тухай мэдээлэл" гэсний "Төрийн нууцыг" гэдгийг "Төрийн нууц тээгчийг..." гэж өөрчлөх; Үндэслэл: Хуулийн төсөлд тусгасан бусад бүх салбарын хэмжээний төрийн нууцад хамааруулах мэдээллийн жагсаалтад "Төрийн нууц тээгчийн хүлээлцсэн, шилжүүлсэн, шалгасан тухай мэдээлэл" гэж туссан байх тул "төрийн нууц тээгч" гэсэн Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.2-т заасан нэр томъёоны дагуу болгох нь зүйтэй гэсэн саналтай байна. 4.Хуулийн төслийн УҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО хэсэгт "Үндэсний аюулгүй байдлыг хангахад ач холбогдолтой эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил, судалгааны туршилтын тухай мэдээлэл" гэж нэмэх; Үндэслэл: Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн 13.1.в дэх заалтын хүрээнд Үндэсний статистикийн хороо нь хэрэглээний үнийн сагсны бараа, үйлчилгээний жин, анхан шатны тооцооллыг хийж байна. Хэрэглээний сагсны бараа, үйлчилгээний жин гэдэг нь өрхийн хэрэглээний сагсанд багтаж буй тухайн бараа, үйлчилгээг худалдаж авах зардал нь өрхийн нийт зардлын хэдэн хувийг эзэлж байгааг дунджаар харуулдаг үзүүлэлт юм. Тухайн бүтээгдэхүүний зардал нь өрхийн нийт зардалд их хэмжээг эзлэх тусам хэрэглээний жин их байна. Ингэснээр инфляц буюу	3.Саналыг тусгасан. 4.Саналыг тусгасан.
--	--	---

	хэрэглээний үнийн индексэд жин өндөртэй бараа, үйлчилгээний үнийн өөрчлөлтийн нөлөө харьцангуй өндөр байдаг. Монгол Улсын хувьд өрхийн хэрэглээний зардалд хүнсний бүтээгдэхүүн 26.7 хувийг эзэлдэг бөгөөд үүнд мах, гурил, будаа, сүү, сүүн бүтээгдэхүүний дэд бүлгийн жин дангаараа 19.6 хувийг эзэлдэг. Эдгээр бүлэгт хамаарагдах мах, сүү, гурил нь стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүн бөгөөд эдгээр бүтээгдэхүүний үнэд нөлөөлөх замаар инфляцад нөлөөлөх эрсдэлтэй. Мөн Үндэсний статистикийн хорооноос үндэсний аюулгүй байдлыг хангахад ач холбогдолтой эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил, судалгааны туршилтыг хийх хэрэгцээ шаардлага гарсан тохиолдолд хөтөлгөх тул жагсаалтад нэмэх саналтай байна.	хэрэглээний үнийн индексэд жин өндөртэй бараа, үйлчилгээний үнийн өөрчлөлтийн нөлөө харьцангуй өндөр байдаг. Монгол Улсын хувьд өрхийн хэрэглээний зардалд хүнсний бүтээгдэхүүн 26.7 хувийг эзэлдэг бөгөөд үүнд мах, гурил, будаа, сүү, сүүн бүтээгдэхүүний дэд бүлгийн жин дангаараа 19.6 хувийг эзэлдэг. Эдгээр бүлэгт хамаарагдах мах, сүү, гурил нь стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүн бөгөөд эдгээр бүтээгдэхүүний үнэд нөлөөлөх замаар инфляцад нөлөөлөх эрсдэлтэй. Мөн Үндэсний статистикийн хорооноос үндэсний аюулгүй байдлыг хангахад ач холбогдолтой эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил, судалгааны туршилтыг хийх хэрэгцээ шаардлага гарсан тохиолдолд хөтөлгөх тул жагсаалтад нэмэх саналтай байна.
7. Хүний эрхийн үндэсний комисс 2025.12.31 01/2436	Танайхаас 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн ХЭГ/3500 дугаартай албан бичгээр ирүүлсэн Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалтай танилцлаа. Дээрх хуулийн төсөл, үзэл баримтлалд төрийн үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдал, иргэдийн мэдэх эрхийн баталгааг хангах зорилгоор төрийн нууцыг Засгийн газрын шийдвэрээр тогтоож байгаа практикийг өөрчлөн хуулиар тогтоож, “албаны нууц”-тай холбоотой зохицуулалтыг хассан нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, хүний эрхийн олон улсын гэрээнд заасан зарчимд нийцэх дэвшил болсныг сайшаан тэмдэглэж, дараах саналуудыг хүргүүлж байна. Нэг.Төрийн нууцын тухай хуулийн төсөлд: 1.Мэдээллийг төрийн нууцад авахад баримтлах шалгуур үндэслэлийг нарийвчлан тодорхойлж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, ажиллагааг журамлан хуульчлах, ингэхдээ Монгол Улсын Үндсэн хууль, хүний эрхийн олон улсын нийтлэг зарчим, хүний эрхийн олон улсын гэрээнд заасан хүний мэдэх эрх, мэдээлэлтэй байх эрхийг хангах, хамгаалах болон хязгаарлахад баримтлах шаардлагуудад нийцүүлэх. Түүнчлэн, төрийн нууцад хамааруулж болохгүй мэдээллийг тусгайлан зааж, мэдээллийг хууль бусаар төрийн нууцад авахыг хориглосон хэм хэмжээг тусгах. Үндэслэл, шаардлага: Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүний эрхийн хорооноос гаргасан Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 19 дүгээр зүйл буюу Үзэл бодолтой байх, үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөөний талаарх 34 дүгээр Ерөнхий тайлбар, Авлигын эсрэг Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын конвенцын 13 дугаар зүйл, “19 дүгээр зүйл” Олон	1.Саналыг агуулгын хувьд тусгасан. Төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг нууцлах арга хэмжээ, мэдээллийн нууцын зэрэглэл, түүний шалгуурыг тодорхойлсон. Тухайлбал, Төрийн нууц нь “нууц”, “маш нууц”, “онц чухал нууц”-ын зэрэглэлтэй байх бөгөөд задруулах, үрэгдүүлэх тохиолдолд: -Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдалд аюул, занал учруулах, үндэсний ашиг сонирхолд онц хүнд үр дагавар бий болгох, хүний амь биед аюул учруулах мэдээлэл-“онц чухал нууц” зэрэглэлд; -Монгол Улсын үндэсний ашиг сонирхолд хүнд үр дагавар бий болгох, батлан хамгаалах чадавхыг сулруулах мэдээлэл-“маш нууц” зэрэглэлд;

улсын хүний эрхийн байгууллагын Мэдэх эрхийг хангах хууль тогтоомжийн 9 үндсэн зарчим, “Үндэсний аюулгүй байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай” Тшванийн зарчим зэрэг олон улсын эрх зүйн баримт бичгүүдэд мэдэх эрхийг хангаж, хэрэгжүүлэхдээ нийтийн эрх ашгийг ямагт чухалчлах, зөвхөн нийтийн эрх ашигт нийцэх үндэслэл буй нөхцөлд иргэдийн мэдээлэлтэй байх эрхийг гагцхүү хуулиар хязгаарлах, ингэхдээ зайлшгүй шаардлагатай бөгөөд тохирсон хязгаарлалт тавих, харин мэдээллийн нийтийн ашиг сонирхлыг хангах ач тус нь ил болгосноор учрах хор хохирлыг давахуйц байгаа тохиолдолд мэдээллийг нээлттэй болгох зэрэг нийтийн эрх ашгийг шалгуур болгосон үндсэн зарчмуудыг тусгасан байна.

Тухайлбал, төрийн байгууллага, түүний албан тушаалтан нь 1) тухайн мэдээлэл нь хуульд заасан хууль ёсны ашиг сонирхолтой холбоотой байх, 2) тухайн мэдээллийг ил болгох, өгөх нь хуулиар хамгаалсан ашиг сонирхолд ноцтой хохирол учрахыг хохирлын үнэлгээгээр заавал тогтоосон байх, 3) тэрхүү учрах ноцтой хохирол нь олон нийтийн мэдээлэлтэй байх ашиг сонирхлоос илүү чухал байх тохиолдолд мэдээллийг нууцлах, мэдээлэл өгөхгүй байж болно. Ингэхдээ эхний гурван хэсэгт заасан үнэлгээгээр мэдээллийг нууцлах, өгөхгүй байх нөхцөл бүрдсэн ч, тэр нь төрийн байгууллага, албан тушаалтны алдаа, дутагдлыг нуух, хаацайлах шинжтэй бол мэдээллийг нууцалж болохгүй талаарх шалгууруудыг тогтоожээ.

Транспаренси Интернэшнл олон улсын байгууллагаас 2024 онд зарласан Авлигын төсөөллийн индексийн үр дүнгээр Монгол Улс 180 орноос 121 дүгээрт жагсаж, өмнөх орноос 3 байр ухарсан бөгөөд тус-тайланд Монгол Улсын авлигын индексийн үзүүлэлтэд сөргөөр нөлөөлж буй хүчин зүйлс нь “иргэдийн мэдэх эрхийг хангах, төрийн анхан шатны мэдээлэл хангалтгүй байгаа” гэдгийг тодорхойлжээ. Түүнчлэн, “Дэлхийн мэдээллийн эрх чөлөөний рейтинг”-ээр Монгол Улс нийт судалгаанд хамрагдсан 140 улс орнуудын рейтингээр 2022 онд 64-т, 2023, 2024 оны байдлаар нийт 150 орноос 87 орноо авч 67 дугаар байранд эрэмбэлэгджээ. Энэ нь мэдээлэлд хандах эрхийг хангах, мэдээллийн хүртээмжийг баталгаажуулах чиглэлээр хууль тогтоомжоо шинэчлэх шаардлагатай орнуудын нэг болохыг илэрхийлж байна.

2.Хуулийн төслийн 15 дугаар зүйлд мэдээллийн нууцын зэрэглэлийг ялгамжтай байдлаар тогтооход баримтлахаар тусгасан “...онц хүнд үр дагавар бий болгох”, “...хүнд үр дагавар бий болгох”, “...хохирол учруулах” гэсэн нэр томьёо тус бүрийн

-үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаанд хохирол учруулах, маш нууц, онц чухал нууц зэрэглэлд хамаарах мэдээллийг задруулах нөхцөл бий болгох мэдээллийг “нууц” зэрэглэлд тус тус хамааруулахаар заасан.

Төрийн нууцад хамаарах мэдээллийн жагсаалтыг хуулиар тогтоох бөгөөд уг жагсаалтад ороогүй мэдээлэл нь ил тод, нээлттэй байхаар зохицуулсан.

2.Саналыг тусгаагүй. Хууль хэрэглээ, шүүхийн практикт тогтсон ойлголт бөгөөд нэр томьёоны тодорхойлолтод нэг бүрчлэн зааж оруулах шаардлагагүй гэж үзсэн.

	бусдаасаа ялгагдах зааг, хэмжээ, хүрээ, шалгуурын тайлбар, хэрхэн ойлгож хэрэглэх талаар хуулийн төслийн нэр томъёоны тодорхойлолтод нэмж тусгах; Үндэслэл, шаардлага: Мэдээлэлд нууцын зэрэглэл тогтооход эдгээр нэр томъёо тус бүрд ямар хүрээ, хэмжээ, шалгуурыг баримталж нууцын зэрэглэлийг бусдаас нь ялгамжтай тогтоох, бусад хуультай нийцүүлж хэрэглэх эсэх талаарх хуулийн зохицуулалт, тайлбар байхгүйгээс хуулийг нэг мөр хэрэглэхэд хүндрэл учрах, мэдээллийг өргөн хүрээнд нууцлах, хамааралгүй мэдээллийг нууцлах зэргээр мэдээллийн нууцлалд “субъектив” хандлага үүсгэх, хүний мэдэх эрх зөрчигдөх нөхцөл гарахад нөлөөлөхөөр байна. 3.Мэдээллийг хууль бусаар төрийн нууцад хамааруулсан, эсхүл мэдээлэл гаргаж өгөхөөс хуулийн үндэслэлгүй татгалзсан тохиолдолд иргэдийн гомдол гаргах, шийдвэрлэх механизмыг болон хараат бус шүүхээр хянагддаг зохицуулалтыг тусгах. Үндэслэл, шаардлага: Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 19 дүгээр зүйлийг тайлбарласан Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын Хүний эрхийн хорооны 2011 оны 34 дүгээр Ерөнхий тайлбарын 19-т “Мэдээлэл өгөхөөс татгалзсан шийдвэр, мэдээлэл авах хүсэлтэд хариу өгөөгүй тохиолдлыг хянан шийдвэрлэх механизм бий болговол зохино” гэж заасан нь төрийн байгууллага, Оролцогч улс хүлээн зөвшөөрч, хүндэтгэн хандвал зохино” гэж зөвлөмж болгосон байна. Мөн 2004 оны 12 дугаар сарын 06-ны өдөр Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын үзэл бодолтой байх, түүнийгээ илэрхийлэх эрх чөлөөний асуудлаарх Тусгай илтгэгч, Европын аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллагын Хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөний асуудлаарх Төлөөлөгч, Америкийн орнуудын байгууллагын үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөөний Тусгай илтгэгч нарын гаргасан Хамтарсан тунхаглалд “Төрийн нууцыг хамгаалах үүргийг зөвхөн түүнийг хариуцсан төрийн байгууллага, албан тушаалтан хүлээнэ. Сэтгүүлч, иргэний нийгмийн төлөөлөгч зэрэг бусад этгээдийн хувьд мэдээллийг нийтэлсэн, түгээсний төлөө хууль зүйн хариуцлага хүлээх ёсгүй. Төрийн нууц хариуцсан этгээд түүнийг түгээсний төлөө хариуцлага хүлээх нөхцөлийг Эрүүгийн хуулийн зүйл, хэсэгт тусгах ёстой” гэсэн байна. Хоёр.Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд:
--	--

3.Саналыг агуулгын хувьд тусгасан. Мэдээллийг үндэслэлгүйгээр нууцалсан асуудлыг тагнуулын байгууллагын хяналт шалгалтаар тогтоож, хуульд заасны дагуу сахилгын шийтгэл оногдуулах, эсхүл Зөрчлийн тухай хуулиар хариуцлага хүлээлгэхээр зохицуулсан.

	1.Төрийн нууцын жагсаалтад оруулахаар тусгасан мэдээлэлд Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн 13 дугаар зүйлд заасан төрийн нууцын хүрээ болон хүний эрхийн олон улсын зарчим, иргэний мэдээлэлтэй байх эрхийг хангах болон хязгаарлах шалгуурыг баримтлан нарийвчлан үнэлгээ хийж, дахин боловсруулах. Үндэслэл, шаардлага: Тус хуулийн төслийн үзэл баримтлалд “...салбар, байгууллагын хэмжээнд төрийн нууцад хамаарах мэдээллийн жагсаалтад хуульд заасан, төрийн нууц мэдээллийн хүрээнд хамаарахгүй мэдээллүүд багтсан. “...нууцлах нь ач холбогдлоо алдсан мэдээллийг ил болгох асуудлыг орхигдуулж байна” гэсэн боловч Засгийн газрын 2017 оны 246 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын төрийн нууцад хамаарах мэдээллийн жагсаалт”-д тусгагдсан бүх мэдээллийг ямар нэгэн шалгуураар үнэлгээ хийлгүй хуулийн төсөлд тусгасан байна. “Нууцалбал зохих мэдээлэл” гэдгийг хэрхэн тогтоох шалгуур, үндэслэл, хүрээг нарийвчлан тодорхойлж, нууцлах, ил болгох ажиллагаа, үйл явцыг журамлан хуульчлаагүйгээс шалтгаалан шаардлагагүй олон төрлийн мэдээллийг төрийн нууцын жагсаалтад орох нөхцөл бүрдэж байна. Тухайлбал, “Үндэсний аюулгүй байдлыг хангахад ач холбогдолтой үндэсний хэмжээний томоохон бүтээн байгуулалт, дэд бүтцийн төслийн ажил, түүнд оролцуулах зэвсэгт хүчний бие бүрэлдэхүүн, техник хэрэгслийн тоо хэмжээ болон ус хангамжийн эх үүсвэр, худалдан авах үйл ажиллагааны нууцалбал зохих хэсэг” гэсэн мэдээлэл ил байснаар үндэсний аюулгүй байдал, үндэсний ашиг сонирхолд аюул, занал, хохирол учруулах нөхцөл тогтоогдохгүй байна. Үүнтэй холбоотой мэдээлэл төрийн байгууллага болон хэвлэл мэдээллийн цахим хуудаст нээлттэй байгаа бөгөөд үүнийг төрийн нууцыг задрүүлсан гэж үзэж буй талаарх мэдээлэл гараагүй талаар зарим судалгаанд тэмдэглэсэн байна. Мэдээллийг хэт өргөн хүрээнд нууцлах нь хүний эрхийн үүднээс үндэслэлгүй, үр нөлөөгүй бөгөөд иргэдийн мэдэх эрхэд халдсан явдал болдог. Иймээс хүний эрхийн зарчмын үүднээс бусдын эрх, нэр төрийг хүндэтгэх, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, хүн амын эрүүл мэнд, ёс суртахууныг хамгаалах зорилгод нийцүүлж, тодорхой үндэслэл, шалгуураар үнэлгээ хийсний үндсэн дээр мэдээллийг нууцлах нь оновчтой.	1.Саналыг хүлээн авч Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан.
--	---	---

	2.Төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг нийтлэг агуулгаар нь нэгтгэн улсын хэмжээнд нэг мөр тогтоох, зөвхөн тухайн байгууллага, салбарт хамаарах тусгайлсан төрийн нууцыг тусад нь ялгах байдлаар мэдээллийн давхцал, хийдлийг арилгаж, боловсруулалтыг сайжруулах. Үндэслэл, шаардлага: Нууцын жагсаалтад 33 байгууллага, салбарын 574 мэдээллийг төрийн нууцад хамаарахаар тусгагдсан бөгөөд эдгээр нь давхцал ихтэй, логик уялдаагүйгээс үүдэн төрийн нууцын тухай ойлголт тодорхой бус болсон байна. Тухайлбал, “Улсын Их Хурал, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан мэдээлэл (тогтоол, зөвлөмж, хуралдааны тэмдэглэл)” нийт 30 удаа, “Төрийн нууц тээгчийг хүлээлцсэн, шилжүүлсэн, шалгасан тухай мэдээлэл” нийт 28 удаа, “Төрийн нууцад хамаарах асуудлаар төрийн байгууллага, бусад хуулийн этгээдтэй харилцсан албан бичиг” нийт 27 удаа, “Төрийн нууцад хамааруулсан асуудал хэлэлцсэн хаалттай хуралдааны тэмдэглэл, баримт бичиг” нийт 21 удаа, “Төрийн нууцад хамаарах асуудлаар олон улсын хурал, зөвлөгөөн, чуулганд оролцох төлөөлөгчдийн ажлын чиглэл, удирдамж, илтгэх хуудас, танилцуулга” нийт 11 удаа давтагдсан байна. Үүнээс гадна хоёроос дээш, 10-с доош давтагдсан нийт 24 мэдээлэл байгаа талаар зарим судалгаанд тусгасныг харгалзан үзэх шаардлагатай байна.	2.Саналыг хүлээн авч, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд тусгасан.
	3.Хуулийн төсөлд “2010 оноос өмнө цаазаар авах ял гүйцэтгэсэн тухай баримт бичиг, мэдээлэл”-ийг байнга хадгалах, онц чухал нууцад хамруулсныг нягтлан үзэх шаардлагатай байна. Үндэслэл, шаардлага: Цаазаар авахуулсан хүний талаарх мэдээллийг түүний гэр бүлийн гишүүдээс нууцлах нь хүнлэг бус бөгөөд энэрэнгүй ёсны зарчимд нийцэхгүй юм. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүний эрхийн зөвлөлөөс Монгол Улсын Хүний эрхийн төлөв байдлын хоёрдугаар тайланг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан “цаазаар авахуулсан хүмүүсийн гэр бүлд цаазаар авсан тухай мэдээллийг ил болгож өгөх”, “Цаазаар авах ялын гүйцэтгэлийг улсын нууц мэдээллээс гаргах” тухай зөвлөмж өгснийг Монгол Улс хүлээн авсан боловч одоо болтол биелүүлээгүй байгааг анхаарах шаардлагатай байна.	3.Тухайн мэдээлэл нь Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн төрийн нууцын “онц чухал нууц” зэрэглэлийн шалгуурыг хангаж байх тул саналыг тусгаагүй.
	4.Хуулийн төсөлд төрийн нууцыг 3 зэрэглэлтэй байхаар тусгасан боловч нууцын жагсаалтад орсон мэдээллийн нууцын	4.Саналыг тусгасан.

	зэрэглэлийг зөвхөн “онц чухал нууц”, “маш нууц” гэж тогтоож, “нууц” гэсэн зэрэглэлд мэдээлэл хамруулаагүй байгааг анхаарч, тодорхой шалгуур, үндэслэлээр нягтлан үзэж, нууцын зэрэглэлийг дахин тогтоох. Үндэслэл, шаардлага: Энэхүү хуулийн төсөлд төрийн нууцыг 3 зэрэглэлтэй байхаар хуульчилж байгаа тул хор хохирол багатай буюу хуулийн төслийн 15.5 дугаар зүйлд заасан шалгуурыг хангасан мэдээлэлд “нууц” зэрэглэл тогтоох нь зүйтэй байна. Түүнчлэн, нууцын зэрэглэлийг бодитой тогтоож өгөөгүйгээс шаардлагагүй мэдээллийг төрийн нууцад авах, илүү зэрэглэл тогтоосноос нууцлах хугацаа урт болж иргэдийн мэдэх эрх зөрчигдөх, улмаар уг мэдээллийг үрэгдүүлсэн, задруулсан тохиолдолд хүнд ял, шийтгэл хүлээх эрсдэл үүсэхээр байгааг анхаарах. Тухайлбал, Эрүүгийн хуулийн 19.12 дугаар зүйл (Төрийн нууцыг задруулах), 19.13 дугаар зүйл (Төрийн нууцыг үрэгдүүлэх)-д төрийн “маш нууц”, “онц чухал нууц” мэдээллийг задруулсан, үрэгдүүлсэн тохиолдолд “нууц” мэдээллийг задруулснаас илүү хүнд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээр хуульчилсан байна. 5.Хуулийн төслийг боловсруулах үйл ажиллагаанд иргэд, иргэний нийгэм, хэвлэл мэдээллийн байгууллагын оролцоог хангаж тэдгээрийн санал, зөвлөмжийг тусган боловсруулах нь зүйтэй байна. Үндэслэл, шаардлага: “Үндэсний аюулгүй байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай” Тшванийн зарчимд зааснаар мэдээлэл авах эрх нь төрийн үйл ажиллагаанд олон нийтийн хяналт тавих боломжийг олгох төдийгүй төрийн бодлого боловсруулахад олон нийтийн оролцоог дэмжиж, ардчилал, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах зорилгын салшгүй хэсэг болдог. Мөн мэдээллийг ил болгох, нууцлан хадгалах тэнцвэрийг зөв тогтоох, энэхүү үйл ажиллагаанд иргэд, иргэний нийгмийн болон хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын оролцоог хангаж, тэдгээрийн санал, зөвлөмжийг харгалзан үзэх нь ардчилсан нийгмийн амин чухал зүйл гэдгийг хүлээн зөвшөөрсөн байна. Авлигын эсрэг Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын конвенцын 10 дугаар зүйлд авлигатай тэмцэх хэрэгцээг харгалзан үзэж зохих тохиолдолд оролцогч улс бүр төрийн захиргаандаа, үүнд зохион байгуулалт, чиг үүргээ хэрэгжүүлэх болон шийдвэр гаргах явцыг	5.Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Тагнуулын ерөнхий газар хамтран Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасны дагуу хуулийн төслийн олон нийтийн хэлэлцүүлгийг 2026 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдөр зохион байгуулсан бөгөөд уг хэлэлцүүлэгт яамд, Засгийн газрын агентлагийн асуудал хариуцсан нийт 50 гаруй албан хаагчид оролцсон. Түүнчлэн, хуулийн төслийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын (cabinet.gov.mn) цахим хуудас болон эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем (legalinfo.mn)-д тус тус байршуулж санал авсан.
--	--	--

	оролцуулан, ил тод байдлыг сайжруулахад шаардлагатай байж болох арга хэмжээг дотоодын хууль тогтоомжийнхоо тулгуур зарчимд нийцүүлэн авна гэж заасан. Мөн тус конвенцын 13 дугаар зүйлд улс бүр авлигаас урьдчилан сэргийлж, тэмцэхэд хувь хүн болон иргэний нийгэм, төрийн бус байгууллага, бүлэгт түшиглэсэн байгууллага зэрэг төрийн албанаас гаднах бүлгийн идэвхтэй оролцоог хөхиүлэн дэмжих талаар тусгасан ба үүнийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний нэг нь “шийдвэр гаргах ажиллагааны ил тод байдлыг сайжруулах, түүнд олон нийтийн оролцоог дэмжих, олон нийт мэдээлэл авах боломжтой байх явдлыг хангах” гэж тусгасан. Хуулийн төслийг боловсруулахад иргэд, иргэний нийгмийн болон хэвлэл мэдээллийн байгууллагын төлөөллийг оролцуулах, тэдгээрийн санал, зөвлөмжийг авах нь иргэний мэдэх эрхийг хангах, олон нийтийн хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх, олон улсын хүний эрхийн зарчимд нийцүүлэх, төрийн үйл ажиллагааг ил тод, нээлттэй, хүртээмжтэй болгоход чухал ач холбогдолтой. Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн Ажлын алба нь Зөвлөлийн хуулиар олгогдсон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, үндэсний аюулгүй байдлын талаарх судалгаа мэдээллээр хангах, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах төрийн бодлогыг уялдуулан зохицуулах, хэрэгжүүлэхэд шаардагдах мэдээллийн нэгдсэн санг холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцах чиг үүргийг хэрэгжүүлж байна. Түүнчлэн, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 3-т “Зөвлөлийн мэдээллийн нэгдсэн сангийн бүтэц, зохион байгуулалт, бүрдүүлэлт, ашиглалтын журмыг Ерөнхийлөгчийн зарлигаар тогтооно. Зөвлөлийн дэргэдэх мэдээллийн сан нь төрийн нууцад хамаарах бөгөөд тусгай хамгаалалтад байна”, мөн зүйлийн 4-т “Зөвлөлийн Ажлын алба нь мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, үйлчилгээ үзүүлэх бүтэцтэй байна” гэж заасан хуулийн хэрэгжилтийн хангах хүрээнд Зөвлөлийн мэдээллийн нэгдсэн санг энэ хуулиар төрийн нууцад хамааруулах нь зүйтэй байна. Мөн уг хуулийн төслийн 5.1.2-т “төрийн нууц тээгч” гэж төрийн нууцын бичвэр, тэмдэг, дүрс, дохио, техникийн шийдэл, үйл ажиллагааны хэлбэрээр агуулж байгаа материаллаг зүйлийг” гэж заасны дагуу “төрийн нууц тээгч”-ийг Зөвлөлийн ажлын албаны бие бүрэлдэхүүн албаны чиг үүрэгт байнгын тогтмол ашигладаг болно.	Саналыг тусгасан.
8.	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн Нарийн бичгийн дарга А.Бямбажаргал 2026.01.22 4/25	

		Дээрх чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хүрээнд, Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлан чиг үүрэгтэй байгууллагуудаас буюу төрийн цэргийн болон хууль сахиулах байгууллагаас Зөвлөлийн Ажлын албаны бие бүрэлдэхүүний дийлэнх олонх буюу 80 хувь нь Төрийн албаны тухай болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд томилогдож, албан үүрэг гүйцэтгэдэг болно. Дээр дурдсан болон бусад холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, шаардлагыг ханган ажиллахад Зөвлөлийн Ажлын албаны бүтэц, орон тоо, зохион байгуулалт, төсвийн хүрээний мэдээллийг төрийн нууцад хамааруулах зайлшгүй шаардлага үүсэж байна. Иймд Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгах саналыг боловсруулж, хавсралтаар хүргүүлж байна.
9.	Монгол Улсын Дээд шүүх 2026.01.15 01/169	Монгол Улсын дээд шүүхийн нийт шүүгчийн 2026 оны 01 дүгээр сарын 09-ний өдрийн хуралдаанаар Монгол Улсын Засгийн газраас санаачлан боловсруулсан “Төрийн нууцын тухай” болон “Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай” хуулийн төслийг Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.8.3-т заасны дагуу хэлэлцэв. Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, танилцуулга, хэрэгцээ, шаардлагын талаар хэлэлцээд хуулийн төсөлд дараах саналыг хүргүүлэх нь зүйтэй гэж үзлээ. Нэг.Төслийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.1 дэх заалтыг “11.1.1. эрхэлсэн салбар, харьяа байгууллагын хэмжээнд хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулж хангах, байгууллагын чиг үүрэг, үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан төрийн нууцыг хамгаалах талаар нарийвчилсан зохицуулалт бүхий журмыг баталж мөрдүүлэх” гэж өөрчлөн найруулах. Үндэслэл: Төрийн байгууллагууд өөрсдийн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан төрийн нууцыг хамгаалах талаар нарийвчилсан зохицуулалт бүхий журмыг батлан мөрдүүлэх шаардлага бий. Тухайлбал: Төрийн нууцын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төслийн 30 дугаар зүйлийн 30.1 дэх хэсэгт “Төрийн нууц, түүний тээгчийг бүтээх, боловсруулах, хадгалах, ашиглах, дамжуулах, шилжүүлэх, тээвэрлэх, илгээх, бүртгэх, устгах, бүрэн

Нэг.Саналыг тусгасан.

	бүтэн байдлыг хангах болон тэдгээртэй холбоотой бусад үйл ажиллагааг энэ хууль болон Засгийн газрын баталсан төрийн нууцыг хамгаалах нийтлэг журамд заасны дагуу хэрэгжүүлнэ” гэж заасан байна. Мөн хуулийн төслийн 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх хэсэгт “Иргэн, эрүү, захиргааны хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхэд төрийн нууцыг хамгаалах асуудлыг энэ хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомжид заасны дагуу зохицуулна” гэж заажээ. Төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл агуулсан хэргийг шүүхээр хянан шийдвэрлэх шатанд тухайн хэргийг хүргүүлэх, хүлээн авах, бүртгэх, хуваарилах, шаардлагатай тохиолдолд хуулийн төслийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу хэргийн оролцогчийг аюулгүй байдлын шалгалтад оруулах, оролцогчдод хэргийн материал танилцуулах, хэргийг шүүх хуралдаанаар хянан хэлэлцэх, шүүхийн шийдвэрийн холбогдох хэсгийг нууцлах, шүүхийн шийдвэрийг оролцогчдод танилцуулах, гардуулах, хүргүүлэх, нийтлэх, хадгалах зэрэг ажиллагааг хуулиар нарийвчлан зохицуулах, эсхүл хуулиар эрх олгосны дагуу байгууллагын баталсан журмаар тусгайлан зохицуулах шаардлага бий. Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн хувьд Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 81 дүгээр зүйлийн 81.1.5-д заасны дагуу холбогдох стандарт, дүрэм, журам батлан мөрдүүлэх бүрэн эрхийн хүрээнд “Хэргийн хөдөлгөөний стандарт”-аас гадна 2019 оны 05 дугаар сарын 21-ний өдрийн 56 дугаар тогтоолоор “Монгол Улсын шүүхийн төрийн болон албаны нууцыг хамгаалах” журмыг батлан мөрдүүлж буй хэдий ч энэ талаар хуулийн тусгайлсан зохицуулалт байхгүй байна. Иймд Төрийн нууцтай холбоотой хэргийг шүүхээр хянан шийдвэрлэхэд баримтлах нарийвчилсан журмыг Төрийн нууцын тухай, эсхүл хэрэг хянан шийдвэрлэх процесс ажиллагааны хуулиудаар тусгайлан зохицуулах, эсхүл хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийн хүрээнд холбогдох байгууллага (Засгийн газар, Улсын дээд шүүх, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Шүүхийн тамгын газар) өөрийн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан Төрийн нууцын тухай хуульд заасан нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн баталж мөрдүүлэхийг хуульчлах шаардлагатай. Хоёр.Төслийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.4-т заасан “12.1.4. байгууллага, албан тушаалтан төрийн нууцаа хамгаалах ажлыг зохион байгуулахад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх” гэсэн
	Хоёр.Тагнуулын байгууллага хуулиар хүлээсэн чиг үүргийнхээ хүрээнд төрийн болон албаны нууцын хамгаалалтад хяналт

	заалтад “... эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан даалгасны дагуу дүгнэлт гаргах” гэсэн заалтыг нэмж тусгах. Үндэслэл: Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн (цаашид ЭХХШТХ гэх) 22.3.4-т “Мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа явуулах тухай прокурорын зөвшөөрөлд төрийн нууцыг хамгаалах зорилгоор энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан мэдээллийг хязгаарлаж болно”, 31.3.1-т “...Төрийн нууцад хамаарах хэргийн яллагдагчаар татах тогтоолыг яллагдагч, түүний хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгчид гардуулахгүйгээр танилцуулна”, 32.10.9-т Төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл агуулсан яллах дүгнэлтийг яллагдагчид бүрэн танилцуулан, төрийн нууцад хамаарах хэсгийг уншигдах боломжгүй байдлаар нууцалж, гардуулан өгнө”, 36.13 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт “...төрийн нууцад хамаарах хэсгийг уншигдах боломжгүй байдлаар нууцалж, гардуулан өгнө” гэж тус тус заасан. ЭХХШТХ-ийн дээрх заалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд мөрдөгч, прокурор, шүүх нь Төрийн нууцын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.4-т заасны дагуу Тагнуулын байгууллагаас мэргэжил, арга зүйн туслалцаа авахаас гадна тодорхой хэрэгт шүүхийн шийдвэрийн төрийн нууц агуулсан хэсгийг нууцлах асуудлаар дүгнэлт, эсхүл зөвлөмж гаргуулах шаардлага үүсч болно. Хуулийн хэрэгжилтээс үзэхэд, төрийн нууц мэдээлэл агуулсан хэргийг хянан шийдвэрлэсэн зарим шүүх төрийн нууцыг задруулах эрсдэлээс сэргийлж шийдвэрээ бүхэлд нь нууцалж, тухайн шийдвэрийг оролцогчид гардуулж өгөхгүйгээр танилцуулах явдал байсаар байна. Ийнхүү шүүхийн шийдвэрийг бүхэлд нь нууцлах нь тухайн шийдвэрийг оролцогчид гардуулах, холбогдох байгууллагад хүргүүлэх, олон нийтэд мэдээлэх зэрэг ажиллагаанд тодорхой хүндрэлийг дагуулж байна. Иймд энэ талаар Тагнуулын байгууллагаас бусад эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэхээс гадна тухайн байгууллага, албан тушаалтан даалгасан тохиолдолд төрийн нууц мэдээлэл агуулсан шийдвэрийн аль хэсгийг нууцлах шаардлагатай талаар дүгнэлт гаргах заалтыг нэмж тусгах нь хуулийг нэг мөр ойлгож зөв хэрэглэх, төрийн нууцыг хамгаалахад чухал ач холбогдолтой гэж үзэв.	тавьж, мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэн ажилладаг тул уг саналыг хуульд давхардуулан тусгах шаардлагагүй. Түүнчлэн, саналд дурдсан асуудлаар тагнуулын байгууллагаас Шүүх шинжилгээний тухай хуулийн 8.4-т заасны дагуу Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын баталсан журмын хүрээнд “шинжээчийн дүгнэлт” гарган ажиллаж байгаа болно.
--	--	---

Эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан даалгасны дагуу Тагнуулын байгууллагаас гаргасан дүгнэлт нь заавал дагаж мөрдөх императив шинжийг агуулахгүй, харин холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд төрийн нууцаа хамгаалах ажилд нь мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх эрхийг баталгаажуулж буй явдал юм.

Гурав.Шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн төрийн нууц мэдээлэл агуулсан хэрэгт мөрдөн шалгах нууц ажиллагааг ЭХХШТХ болон Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд заасан журмыг зөрчиж явуулснаас хүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол, эсхүл нийтийн эрх ашиг ноцтой зөрчигдсөн болох нь тогтоогдвол шүүх төрийн нууцад хамааруулсан холбогдох мэдээллийг шүүхийн шийдвэрээр олон нийтэд ил болгох асуудлыг Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн 18 дугаар зүйл (Төрийн нууцыг ил болгох үндэслэл, журам)-д тусгайлан заах саналтай байна.

Дөрөв.Төслийн 20 дугаар зүйлийн 20.5 дахь хэсэгт заасан “Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн, шүүгч, прокурор, мөрдөн байцаагч зөвхөн шалгаж шийдвэрлэх тодорхой хэрэг, маргаанд хамаарах төрийн нууцтай хуулиар тогтоосон журмын дагуу танилцана” гэсэн заалтад шүүгчийн туслах, шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга, шүүхийн нууцын ажилтан зэрэг шүүхийн захиргааны ажилтнуудаас гадна шүүх хуралдаанд хуульд заасан журмын дагуу томилогдон оролцох иргэдийн төлөөлөгчийг нэмж тусгах.

Үндэслэл: Төрийн нууц мэдээлэл агуулсан хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд шүүгчээс гадна шүүгчийн туслах, шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга, нууцын ажилтан зэрэг шүүхийн захиргааны ажилтнуудаас гадна иргэдийн төлөөлөгч зайлшгүй оролцдог тул тэдгээр нь хуулиар тогтоосон журмын дагуу танилцах эрхтэй байх шаардлагатай.

Гурав.Төрийн нууцыг ил болгох, нууцлах асуудал нь Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрхэд хамаарахаар төсөлд тусгасан.

Мөрдөн шалгах нууц ажиллагааны явцад хүний эрх зөрчигдсөн эсэхэд хяналт тавьж, хариуцлага тооцох чиг үүрэг нь хуулиараа (ЭХХШТХ 26.9) зөвхөн прокурорт хадгалагддаг. Шүүх мэдээллийг ил болгосноор тухайн хүний эрхийг сэргээж болох ч, нөгөө талдаа үндэсний аюулгүй байдал болон улсын язгуур ашиг сонирхолд хохирол учруулах аюултай.

Шүүх заавал нууцыг “ил болгохгүйгээр” тухайн баримтыг хууль ёсны дагуу цугларсан эсэхийг хянах бүрэн боломжтой. Хэрэв хууль бус бол “нотлох баримтаар тооцохгүй байх” замаар хүний эрхийг хамгаалж болно.

Хуульд заасан “нууц байна” гэдэг ойлголт нь хэргийн оролцогчид (шүүх, өмгөөлөгч, шүүгдэгч) мэдээлэлтэй танилцахаас сэргийлсэн хэрэг биш, харин хөндлөнгийн этгээдээс нууцлах агуулгатай юм.

Дөрөв.Шүүгчийн туслах, нарийн бичгийн дарга нар нь хэрэг хянан шийдвэрлэх эрх бүхий субъект биш, зөвхөн ажил үүргийн хүрээнд нууцтай танилцдаг бөгөөд хуулийн төслийн 20.5-д заасан “тусгай субъект”-д (шүүгч, прокурор г.м) нэмэх шаардлагагүй.

Харин 19 дүгээр зүйлд заасан ерөнхий журмын дагуу (тагнуулын байгууллагын шалгалт, албан тушаалтны жагсаалтад үндэслэн) эрх олгох бүрэн боломжтой.

Иргэдийн төлөөлөгчийн эрх зүйн байдал, нууц хадгалах үүрэг нь Үндсэн хууль болон Шүүхийн тухай хуулиар хэдийн тодорхойлогдсон байдаг. Хэрэв иргэдийн төлөөлөгч төрийн нууцтай танилцах шаардлага тулгарвал хуулийн төслийн 21 дүгээр зүйлд заасан “иргэнд төрийн нууцтай танилцах эрх олгох” шаардлагыг хангуулах замаар шийдвэрлэх боломжтой.

	Тав.Төслийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.4 дэх заалтад “мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа” гэж, 13.1.5.ё дахь заалтад “төрийн нууц мэдээлэл агуулсан шүүхийн шийдвэрийн холбогдох хэсэг” гэж, 16 дугаар зүйлийн 16.4 дэх хэсэгт “эрүүгийн хэрэгт хамтран ажиллах этгээдээр тогтоогдсон хүн” гэж тус тус нэмэлт оруулах эсэхийг хууль санаачлагч анхаарах нь зүйтэй. Үндэслэл: ЭХХШТХ-ийн 16.8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу явуулсан мөрдөн шалгах нууц ажиллагааны үр дүнг нотлох баримтаар тооцох ба нотлох баримтыг цуглуулж, бэхжүүлэх ажиллагааны арга, хэрэгсэл, эх сурвалж нууц байна”, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Прокурор, мөрдөгч нь мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа явуулах шийдвэр, түүний үр дүнг хавтаст хэрэгт хавсаргахад энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныг баримтална”, 36.13 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт “...төрийн нууцад хамаарах хэсгийг уншигдах боломжгүй байдлаар нууцалж, гардуулан өгнө” гэж тус тус заасан. Иймд, Эрүүгийн хэрэгт прокурорын зөвшөөрлөөр хийгдэх мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа, мөн эрүүгийн хэрэгт хамтран ажиллах этгээдээр тогтоогдсон хүнтэй холбоотой мэдээлэл, мөн прокурор болон шүүхийн шийдвэрийн төрийн нууц мэдээлэл агуулсан хэсгийг Төрийн нууцын тухай хууль болон Төрийн нууцын жагсаалтад тусгах, эсхүл эдгээр нь Төрийн нууцын тухай хуулийн 13.1.4.д, 13.1.5.ё, 16.4 дүгээр зүйлд заасан ойлголтод хамаарах эсэх талаар хуулийн төслийг эцэслэн боловсруулахдаа анхаарахыг зөвлөж, хуулийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох саналаа үүгээр уламжилж байна.	Тав.Хуулийн төслийн 13.1.5.ё заалт нь хэрэг хянан шийдвэрлэх явцад үүссэн төрийн нууцад хамаарах бүх баримт бичгийг (шүүхийн шийдвэр, прокурор, мөрдөгчийн шийдвэр г.м) багтаасан. ЭХХШТХ-д “хэргийн оролцогчид нотлох баримтыг гардуулахдаа нууцад хамаарах хэсгийг уншигдахгүйгээр нууцалж өгөх” талаарх зохицуулалтыг оруулахаар төсөл боловсруулсан. Одоо мөрдөгдөж байгаа ЭХХШТХ-ийн 36.13-т шүүхийн шийдвэрийн нууцад хамаарах хэсгийг нууцалж гардуулах зохицуулалт байгаа тул шинээр нэмэх шаардлагагүй. Хуулийн төслийн 13.1.5.ё заалтын дагуу төрийн нууцтай холбоотой хэрэгт оролцож буй “хамтран ажиллах этгээд”-ийн мэдээлэл нь өөрөө төрийн нууцад шууд хамаарна. ЭХХШТХ-ийн 13.6-д хамтран ажиллах этгээдийн мэдээллийг хавтаст хэргээс тусад нь битүүмжлэн хадгалахаар тодорхой заасан.
10. Санхүүгийн зохицуулах хороо 2026.01.08 1/54	Төрийн үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдал, иргэдийн мэдэх эрхийн баталгааг хангах, авлига, хүнд суртлыг бууруулах, төрийн байгууллагын албаны нууцын хадгалалт, хамгаалалт, хяналтын үр дүнтэй тогтолцоог бүрдүүлэх зорилгоор боловсруулж буй дээрх хуулийн төслийг тус Хороо зарчмын хувьд дэмжиж байгаа бөгөөд дараах саналыг хүргүүлж байна. 1.Төрийн нууцын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулах, ашиглах, түүний нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах, төрийн байгууллага, бусад хуулийн этгээд төрийн нууц мэдээллийг тус санд бүртгүүлэхтэй холбоотой харилцааг хуулийн төсөлд нарийвчлан тусгаж, зохицуулж өгөх; 2.Хуулийн төслийн 18.4 дэх хэсгийн “ил болгох,” гэсний дараа “нууцын зэрэглэл өөрчлөх,” гэж нэмэх;	1.Мэдээллийн нэгдсэн сангийн үйл ажиллагаа, аюулгүй байдлыг хангахтай холбоотой нарийвчилсан зохицуулалтыг Засгийн газраас баталсан журмаар зохицуулахаар тусгасан. 2.Саналыг тусгасан.

		Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн 18.4 дэх хэсгээр төрийн нууцыг ил болгох, хугацааг сунгах харилцааг зохицуулсан байх бөгөөд нууцын зэрэглэл өөрчлөх асуудлыг орхигдуулсан байх тул үүнийг нэмэх; 3.Хуулийн төслийн 20.6 дахь хэсгийн “Улсын Их Хурлаас байгуулагддаг байгууллагын” гэснийг “Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын” гэж өөрчлөх; 4.Хуулийн төслийн 25.1 дэх хэсэгт заасан “25.3” гэсэн заалт байхгүйг анхаарах.	3.Саналыг тусгасан. 4.Саналыг тусгаж, зассан.
11.	Монголбанк 2026.01.13 А-1/14	Төрийн байгууллагын “албаны нууц”-ыг дээрх хуулийн төслөөр хүчингүй болгосноор төрийн нууцад хамаарахгүй боловч задруулах, үрэгдүүлэх тохиолдолд банк, санхүүгийн салбарын нийтлэг ашиг сонирхолд сөргөөр нөлөөлөх, Монголбанкны эмзэг мэдээлэл (мөнгөний бодлогын шинжилгээний загварын код, гадаад валютын албан нөөцийн бүтэц зэрэг)-ийн аюулгүй байдлыг Байгууллагын нууцын тухай хуулиар хангах боломжгүй хууль зүйн эрсдэл үүсэж байна. Мөн Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд банк, санхүүгийн салбарт хамаарах төрийн нууц мэдээлэлд тагнуулын болон гүйцэтгэх ажил эрхлэх байгууллагын бүтэц, үйл ажиллагааг халхавчлах мэдээлэл зэрэг салбарт шууд хамааралгүй мэдээлэл туссан байгааг тус хуулийн холбогдох бусад хэсэгт шилжүүлэх саналтай байна. Иймд хуулийн зохицуулалтыг цогцоор нь бүрдүүлэх зорилгоор хуулийн төсөл санаачлагчийн зүгээс хуулийн төслийн хэлэлцүүлгийг эрх ашиг хөндөгдөж буй байгууллагатай зохион байгуулж, үүсэж болох асуудлыг шийдвэрлэх саналыг гүйцэд боловсруулсны дараа Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх саналыг үүгээр уламжилж байна.	Саналыг тусгаагүй. Төрийн нууцын тухай хуулийн төрийн нууцын шалгуурыг хангахгүй. Санал тусгасан.
12.	Улсын ерөнхий прокурорын газар 2026.01.06 Ц-02/73	Төрийн нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй холбогдуулан, Зөрчлийн тухай хууль, Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.3 дахь хэсэгт заасан “шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд болон хүчингүй болсонд хууль оруулах нэмэлт, өөрчлөлт тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулна” гэсний дагуу шинээр боловсруулах; Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд нэг агуулгатай заалтыг харьяалах байгууллага бүрт давхардуулан	Саналыг тусгаж, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүгийн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай зэрэг хуулийн төслүүдийг боловсруулсан. Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төслийн хувьд Улсын Их Хурлаас 1995, 2004 онуудад баталсан Төрийн нууцын тухай хуулийн бүтцийг жишиг болгон боловсруулсан.

		тусгасан, хэсгийн тэмдэглэгээг а-я хүртэл хийсэн байх тул төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйлд заасан “Хуулийн төслийн бүтэц, хэлбэр”-ийн шаардлагад нийцүүлэх нь зүйтэй.	
		Холбогдох хуулийн төсөлд тусгуулах саналыг хавсралтаар хүргүүлэв.	
		Хавсралт 5 хуудас.	

ЖИЧ: Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд холбогдох байгууллагуудаас ирсэн саналыг тус хуулийн төсөлд тусгасан эсэх үндэслэл, тайлбар, хийгдсэн ажиллагаатай холбоотой мэдээллийг хэлэлцүүлгийн шатанд тагнуулын байгууллагаас өгнө.

---o0o---

**МОНГОЛ УЛСЫН
ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЗӨВЛӨЛ**

Засгийн газрын XI байр, Самбуугийн гудамж 11,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15141
Утас: 26 42 16, Факс: (976-51) 26 44 60,
Цахим шуудан: info@csc.gov.mn,
Цахим хуудас: www.csc.gov.mn

「ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ」
ГАЗРЫН ТЭРГҮҮН ДЭД ДАРГА
Д.МӨНХ-ЭРДЭНЭ ТАНАА

2025.12.16 № 01/2717
танай _____-ны № _____-т

「 Санал хүргүүлэх тухай 」

Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төслийг зарчмын хувьд дэмжин, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд Төрийн албаны зөвлөлийн чиг үүрэгтэй холбоотой тусгах саналыг хавсралтаар хүргүүлж байна.

Судлан үзэж, хуулийн төсөлд тусгаж өгнө үү.

Хавсралт хуудастай.

ДАРГА Д.ЦЭДЭВСҮРЭН

1525076012

Төрийн албаны зөвлөлийн 2025
оны 12 дугаар сарын 16 -ны өдрийн
01/271-дугаар албан бичгийн хавсралт

Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд Төрийн албаны
зөвлөлийн чиг үүрэгтэй холбоотой тусгах санал

Ф/ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЗӨВЛӨЛ

№	Төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл	Нууцын зэрэглэл			Нууцлах хугацаа (жилээр)	Санал, тайлбар, мэдээлэл
		Онц чухал нууц	Маш нууц	Нууц		
1	Улсын Их Хурал, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан мэдээлэл (тогтоол, зөвлөмж, хуралдааны тэмдэглэл)		+		20	Хэвээр үлдээх саналтай байна. Төрийн албаны зөвлөлөөс байгууллагын бүтэц, орон тоог тогтоосон эрх бүхий байгууллагын шийдвэрийг үндэслэн Төрийн албаны тухай хуулийн 23.6-д заасны албан тушаалын тодорхойлолтыг хянаж, зөвшөөрөл олгох, батлагдсан албан тушаалын тодорхойлолтын дагуу 33.3-т заасан сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулдаг. Хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан байгууллагын бүтэц, орон тоог Улсын Их Хурал, Засгийн газрын шийдвэрээр тогтоох тул холбогдох мэдээллийг үндэслэн шийдвэр гаргадаг. Иймд Улсын Их Хурал, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан уг мэдээллийг Төрийн албаны зөвлөлд хариуцан хамгаалдаг болно.
2	Төрийн нууцад хамаарах асуудлаар гадаад улсын Засгийн газар, байгууллагатай байгуулсан олон улсын гэрээ, хэлэлцээр, протокол, тэдгээрийн төсөл, хэрэгжилтийн		+		20	Хасах саналтай байна. Төрийн албаны зөвлөл нь төрийн албаны чадавхыг бэхжүүлэх чиглэлээр Олон улсын гэрээний тухай хууль, Байгууллага хоорондын гэрээ байгуулах журмын дагуу

	талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл					Гадаад харилцааны ямаар удирдамж, гэрээний төслийг хянуулсны үндсэн дээр ижил түвшний олон улсын болон гадаад улсын байгууллагатай харилцан ажиллаж байна.
3	Төрийн нууцад хамааруулсан асуудлаар олон улсын хурал зөвлөгөөн, чуулганд оролцох төлөөлөгчдийн ажлын чиглэл, удирдамж		+		Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хурал, чуулган дуустал	Төрийн нууцад хамаарах асуудлаар гадаад улсын Засгийн газар, байгууллагатай байгуулсан олон улсын гэрээ, хэлэлцээр, протокол, удирдамж байхгүй болно.
4	Төрийн албан хаагчийн бүрэлдэхүүн хөдөлгөөний тайлан дахь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгай чиг үүрэгтэй байгууллагуудын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тооны тухай мэдээлэл		+		20	Дараах байдлаар өөрчлөн найруулах саналтай байна: Төрийн цэргийн байгууллагад хамаарах, гүйцэтгэх ажиллагаа явуулах эрх бүхий байгууллагын болон хуулиар бүтэц, орон тоо нь нууцад хамруулсан бусад байгууллагын төрийн албан хаагчийн тоо бүртгэлийн тайлан. Энэ мэдээлэл энэхүү жагсаалтын 1-д заасан тайлбар, мэдээллийн хүрээнд гарах бөгөөд уг мэдээлэл задрах нь улсыг батлан хамгаалах хүчний тоо мэдээлэл задрах эрсдэлтэй тул төрийн нууцад хамааруулсан уг мэдээллийг Төрийн албаны зөвлөлд хариуцан хамгаалдаг болно.
5	Төрийн нууцад хамааруулсан асуудал хэлэлцсэн хаалттай хуралдааны тэмдэглэл, бусад нууц тээгч		+		20	Хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан байгууллагын бүтэц, орон тоо, албан тушаалын тодорхойлолтыг хянаж, зөвшөөрөл олгох, холбогдох албан тушаалтныг сонгон шалгаруулж, нэр дэвшүүлэх ажиллагааг хаалттай хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэдэг болно.
6	Төрийн нууцад хамаарах асуудлаар төрийн байгууллага, бусад хуулийн этгээдтэй харилцсан албан бичиг		+		20	Хуулиар төрийн нууцад хамаарах асуудлаар бусад байгууллага, албан тушаалтны боловсруулсан, ирүүлсэн мэдээлэл, албан бичгийг

					нууцлах, хамгаалах арга хэмжээ авч байна.
7	Төрийн нууц тээгчийг хүлээлцсэн, шилжүүлсэн, шалгасан тухай мэдээлэл		+	20	Төрийн албаны зөвлөл нь Төрийн албаны тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1-д заасны дагуу төрийн жинхэнэ албан хаагчийг сонгон шалгаруулж томилох үйл ажиллагаанд хяналт, шалгалт хийх чиг үүрэгтэй. Чиг үүргийн хүрэнд хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан байгууллагын бүтэц, орон тоо, томилох үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх тул төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл, нууц тээгчийг хүлээлцэх, шилжүүлэх, нууц тээгчийг шалгах шаардлага үүсдэг. Бүтэц орон тоог нь төрийн нууцад хамааруулсан байгууллагын төрийн жинхэнэ албан хаагчийн хууль зөрчин халсан, сахилгын шийтгэл оногдуулсан тухай гомдлын дагуу түүнийг ажилд томилогдсон, чөлөөлсөн, шилжүүлсэн бүх шийдвэр, сахилгын шийтгэл оногдуулах үндэслэл болсон үйлдэлтэй холбоотой материал, албан тушаалын тодорхойлолтод үндэслэн шийдвэр гаргах тул энэ бүх мэдээллийг эх хувиар нь татаж шалгана. Шаардлагатай бол шийдвэр гаргасан хүний томилогдсон ажилласан талаарх мэдээллийг татаж шалгадаг. Тухайлбал: Тагнуулын байгууллагад ажиллаж байгаад цэргийн тэтгэвэрт гарсан иргэнээс "хууль бусаар тэтгэвэрт гаргасан, 36 сарын тэтгэмж олгох ёстой боловч 18 сарын тэтгэмж олгосон шааргуулах" талаар гомдол ирж байсан. Уг гомдлыг шалгахад холбогдох мэдээлэл нь нууцад хамаарах байсан тул Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль холбогдох журмын дагуу мэдээлэл татах шаардлага үүсэж байсан.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ХҮНИЙ ЭРХИЙН ҮНДЭСНИЙ
КОМИСС**

Засгийн газрын 12 дугаар байр, Барилгачдын талбай-2,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15170
Утас: (+976) 7000 0222, (+976-51) 26 29 31
Цахим шуудан : info@nhrcm.gov.mn
Цахим хуудас : www.nhrcm.gov.mn

2025.12.31 № 01/2436
танай _____-ны № _____-т

Санал хүргүүлэх тухай

Танайхаас 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн ХЭГ/3500 дугаартай албан бичгээр ирүүлсэн Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалтай танилцлаа.

Дээрх хуулийн төсөл, үзэл баримтлалд төрийн үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдал, иргэдийн мэдэх эрхийн баталгааг хангах зорилгоор төрийн нууцыг Засгийн газрын шийдвэрээр тогтоож байгаа практикийг өөрчлөн хуулиар тогтоож, “албаны нууц”-тай холбоотой зохицуулалтыг хассан нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, хүний эрхийн олон улсын гэрээнд заасан зарчимд нийцэх дэвшил болсныг сайшаан тэмдэглэж, дараах саналуудыг хүргүүлж байна.

Нэг.Төрийн нууцын тухай хуулийн төсөлд:

1.Мэдээллийг төрийн нууцад авахад баримтлах шалгуур үндэслэлийг нарийвчлан тодорхойлж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, ажиллагааг журамлан хуульчлах, ингэхдээ Монгол Улсын Үндсэн хууль, хүний эрхийн олон улсын нийтлэг зарчим, хүний эрхийн олон улсын гэрээнд заасан хүний мэдэх эрх, мэдээлэлтэй байх эрхийг хангах, хамгаалах болон хязгаарлахад баримтлах шаардлагуудад нийцүүлэх. Түүнчлэн, төрийн нууцад хамааруулж болохгүй мэдээллийг тусгайлан зааж, мэдээллийг хууль бусаар төрийн нууцад авахыг хориглосон хэм хэмжээг тусгах.

Үндэслэл, шаардлага: Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын Хүний эрхийн хорооноос гаргасан Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 19 дүгээр зүйл буюу Үзэл бодолтой байх, үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөөний талаарх 34 дүгээр Ерөнхий тайлбар, Авлигын эсрэг Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын конвенцын 13 дугаар зүйл, “19 дүгээр зүйл” Олон улсын хүний эрхийн байгууллагын Мэдэх эрхийг хангах хууль тогтоомжийн 9 үндсэн зарчим, “Үндэсний аюулгүй байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай” Тшванийн зарчим зэрэг олон улсын эрх зүйн баримт бичгүүдэд мэдэх эрхийг хангаж, хэрэгжүүлэхдээ нийтийн эрх ашгийг ямагт чухалчлах, зөвхөн нийтийн эрх ашигт нийцэх үндэслэл буй нөхцөлд иргэдийн мэдээлэлтэй байх эрхийг гагцхүү хуулиар хязгаарлах, ингэхдээ зайлшгүй шаардлагатай бөгөөд тохирсон хязгаарлалт тавих, харин мэдээллийн нийтийн ашиг

1508203144

сонирхлыг хангах ач тус нь ил болгосноор учрах хор хохирлыг давахуйц байгаа тохиолдолд мэдээллийг нээлттэй болгох зэрэг нийтийн эрх ашгийг шалгуур болгосон үндсэн зарчмуудыг тусгасан байна.

Тухайлбал, төрийн байгууллага, түүний албан тушаалтан нь 1) тухайн мэдээлэл нь хуульд заасан хууль ёсны ашиг сонирхолтой холбоотой байх, 2) тухайн мэдээллийг ил болгох, өгөх нь хуулиар хамгаалсан ашиг сонирхолд ноцтой хохирол учрахыг хохирлын үнэлгээгээр заавал тогтоосон байх, 3) тэрхүү учрах ноцтой хохирол нь олон нийтийн мэдээлэлтэй байх ашиг сонирхлоос илүү чухал байх тохиолдолд мэдээллийг нууцлах, мэдээлэл өгөхгүй байж болно. Ингэхдээ эхний гурван хэсэгт заасан үнэлгээгээр мэдээллийг нууцлах, өгөхгүй байх нөхцөл бүрдсэн ч, тэр нь төрийн байгууллага, албан тушаалтны алдаа, дутагдлыг нуух, хаацайлах шинжтэй бол мэдээллийг нууцалж болохгүй талаарх шалгууруудыг тогтоожээ.

Транспаренси Интернэшнл олон улсын байгууллагаас 2024 онд зарласан Авлигын төсөөллийн индексийн үр дүнгээр Монгол Улс 180 орноос 121 дүгээрт жагсаж, өмнөх оноос 3 байр ухарсан бөгөөд тус тайланд Монгол Улсын авлигын индексийн үзүүлэлтэд сөргөөр нөлөөлж буй хүчин зүйлс нь “иргэдийн мэдэх эрхийг хангах, төрийн анхан шатны мэдээлэл хангалтгүй байгаа” гэдгийг тодорхойлжээ. Түүнчлэн, “Дэлхийн мэдээллийн эрх чөлөөний рейтинг”-ээр Монгол Улс нийт судалгаанд хамрагдсан 140 улс орнуудын рейтингээр 2022 онд 64-т, 2023, 2024 оны байдлаар нийт 150 онооноос 87 оноо авч 67 дугаар байранд эрэмбэлэгджээ. Энэ нь мэдээлэлд хандах эрхийг хангах, мэдээллийн хүртээмжийг баталгаажуулах чиглэлээр хууль тогтоомжоо шинэчлэх шаардлагатай орнуудын нэг болохыг илэрхийлж байна.

2.Хуулийн төслийн 15 дугаар зүйлд мэдээллийн нууцын зэрэглэлийг ялгамжтай байдлаар тогтооход баримтлахаар тусгасан “...онц хүнд үр дагавар бий болгох”, “...хүнд үр дагавар бий болгох”, “...хохирол учруулах” гэсэн нэр томьёо тус бүрийн бусдаасаа ялгагдах зааг, хэмжээ, хүрээ, шалгуурын тайлбар, хэрхэн ойлгож хэрэглэх талаар хуулийн төслийн нэр томьёоны тодорхойлолтод нэмж тусгах;

Үндэслэл, шаардлага: Мэдээлэлд нууцын зэрэглэл тогтооход эдгээр нэр томьёо тус бүрд ямар хүрээ, хэмжээ, шалгуурыг баримталж нууцын зэрэглэлийг бусдаас нь ялгамжтай тогтоох, бусад хуультай нийцүүлж хэрэглэх эсэх талаарх хуулийн зохицуулалт, тайлбар байхгүйгээс хуулийг нэг мөр хэрэглэхэд хүндрэл учрах, мэдээллийг өргөн хүрээнд нууцлах, хамааралгүй мэдээллийг нууцлах зэргээр мэдээллийн нууцлалд “субъектив” хандлага үүсгэх, хүний мэдэх эрх зөрчигдөх нөхцөл гарахад нөлөөлөхөөр байна.

3.Мэдээллийг хууль бусаар төрийн нууцад хамааруулсан, эсхүл мэдээлэл гаргаж өгөхөөс хуулийн үндэслэлгүй татгалзсан тохиолдолд иргэдийн гомдол гаргах, шийдвэрлэх механизмыг болон хараат бус шүүхээр хянагддаг зохицуулалтыг тусгах.

Үндэслэл, шаардлага: Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 19 дүгээр зүйлийг тайлбарласан Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын Хүний эрхийн хорооны 2011 оны 34 дүгээр Ерөнхий тайлбарын 19-т “Мэдээлэл өгөхөөс татгалзсан шийдвэр, мэдээлэл авах хүсэлтэд хариу өгөөгүй тохиолдлыг хянан шийдвэрлэх механизм бий болговол зохино” гэж заасан нь төрийн байгууллага,

албан тушаалтны дур зоргын үйлдлийг хязгаарлах, хяналт тавих хүрээнд иргэний гомдол гаргах эрхийг баталгаажуулахыг зөвлөмж болгосон байна.

Комисст 2020-2024 оны хооронд мэдээлэл хайх, хүлээн авах, түгээх эрхтэй холбоотой 29 гомдол, мэдээлэл бүртгэгдсэнээс 17 нь төрийн байгууллага, албан тушаалтнаас нийтэд ил тод мэдээллийг авахаар хандсан ч хариу өгөхгүй байгаатай холбоотой гаргасан гомдол, мэдээлэл бүртгэгджээ.

Нууцад авсан мэдээлэл нь хуульд заасан үндэслэл, журмаар авагдсан эсэх, үндэсний аюулгүй байдал, бусад хүний эрх, эрх чөлөө, нийгмийн дэг журам гэсэн чухал ашиг сонирхлыг хамгаалахад зайлшгүй, тохирсон зэргийг хараат бус шүүхээр хянуулах нь хүний үндсэн эрхийг хязгаарласан аливаа шийдвэр хууль ёсны эсэхийг тогтоох, хүний мэдэх эрхийн зарчмыг хангах баталгаа болно.

4.Хуулийн төслийн төрийн нууцтай танилцах тусгай нөхцөл гэсэн 20 дугаар зүйлийн 20.5-д заасан төрийн нууцтай танилцах эрх бүхий албан тушаалтанд “Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын гишүүн” гэж, мөн хэсгийн “хэрэг,” гэсний дараа “гомдол” гэж тус тус нэмэх.

Үндэслэл, шаардлага: Комиссын гишүүн нь гомдол, мэдээлэл шалгах чиг үүргийн хүрээнд “хуульд заасан журмын дагуу төрийн болон албаны нууц, байгууллагын нууц, хүний эмзэг мэдээлэлтэй саадгүй, даруй танилцах” бүрэн эрхтэй гэж Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний комиссын тухай хуулийн 25.1.7-д заасантай нийцүүлж, баталгааг хангах нь зүйтэй байна.

Комисст 2025 онд 1344 гомдол ирсний 453 нь шударгаар шүүлгэх, 284 нь хөдөлмөрлөх, 160 нь халдашгүй чөлөөтэй байх, 73 нь төрийн байгууллага, албан тушаалтанд өргөдөл гомдол гаргах эрхтэй холбоотой гомдлууд байна. Мөн Комиссоос 2024 онд 119, 2025 онд 201 хяналт шалгалтыг гүйцэтгэсэн байна. Энэхүү хяналт шалгалтын хүрээнд үндэсний аюулгүй байдал, батлан хамгаалах, хууль сахиулах зэрэг тусгай чиг үүргийн болон бусад төрийн байгууллагад хадгалагдаж байгаа төрийн нууцтай танилцаж, гомдол, мэдээллийг хянан шалгах ажиллагаа хийгддэг.

5.Хуулийн төсөлд төрийн нууцыг итгэмжлэн хариуцах үүрэг хүлээгээгүй, танилцах хууль ёсны эрхгүй боловч ажил үүрэг, мэргэжлийн хүрээнд төрийн нууцыг олж авах, танилцах магадлалтай сэтгүүлч, шүгэл үлээгч зэрэг этгээдүүдийн эрх зүйн байдал, тэдгээрийн төрийн нууц хамгаалах, хадгалахтай холбоотой эрх, үүргийн талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг тусгах шаардлагатай байна.

Үндэслэл, шаардлага: Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 19 дүгээр зүйлийг тайлбарласан Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын Хүний эрхийн хорооны 2011 оны 34 дүгээр Ерөнхий тайлбарын 30-д “үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, төрийн болон албаны нууцын тухай, үндэсний эв нэгдлийг бусниулахын эсрэг зэрэг үндэсний аюулгүй байдлын талаарх хуулиудад үндэсний аюулгүй байдалд хохирол учруулахгүй, нийтийн ашиг сонирхолд хууль ёсоор хамаарах мэдээллийг түгээсэн сэтгүүлч, судлаач, байгаль орчны активист, хүний эрхийг хамгаалагч болон бусад хүнийг мөрдөн шалгах зорилгоор шалгах, яллах нөхцөл болохгүй”, 45-д “Эх сурвалжаа нууцлах нь сэтгүүлчийн хязгаартай эдлэх бүрэн эрх бөгөөд үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөөний бүрдэл хэсэг болохыг

Оролцогч улс хүлээн зөвшөөрч, хүндэтгэн хандвал зохино” гэж зөвлөмж болгосон байна.

Мөн 2004 оны 12 дугаар сарын 06-ны өдөр Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын үзэл бодолтой байх, түүнийгээ илэрхийлэх эрх чөлөөний асуудлаарх Тусгай илтгэгч, Европын аюулгүй байдал, хамтын ажиллагааны байгууллагын Хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөний асуудлаарх Төлөөлөгч, Америкийн орнуудын байгууллагын үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөөний Тусгай илтгэгч нарын гаргасан Хамтарсан тунхаглалд “Төрийн нууцыг хамгаалах үүргийг зөвхөн түүнийг хариуцсан төрийн байгууллага, албан тушаалтан хүлээнэ. Сэтгүүлч, иргэний нийгмийн төлөөлөгч зэрэг бусад этгээдийн хувьд мэдээллийг нийтэлсэн, түгээсний төлөө хууль зүйн хариуцлага хүлээх ёсгүй. Төрийн нууц хариуцсан этгээд түүнийг түгээсний төлөө хариуцлага хүлээх нөхцөлийг Эрүүгийн хуулийн зүйл, хэсэгт тусгах ёстой” гэсэн байна.

Хоёр.Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд:

1.Төрийн нууцын жагсаалтад оруулахаар тусгасан мэдээлэлд Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн 13 дугаар зүйлд заасан төрийн нууцын хүрээ болон хүний эрхийн олон улсын зарчим, иргэний мэдээлэлтэй байх эрхийг хангах болон хязгаарлах шалгуурыг баримтлан нарийвчлан үнэлгээ хийж, дахин боловсруулах.

Үндэслэл, шаардлага:Тус хуулийн төслийн үзэл баримтлалд “...салбар, байгууллагын хэмжээнд төрийн нууцад хамаарах мэдээллийн жагсаалтад хуульд заасан, төрийн нууц мэдээллийн хүрээнд хамаарахгүй мэдээллүүд багтсан. ...нууцлах нь ач холбогдлоо алдсан мэдээллийг ил болгох асуудлыг орхигдуулж байна” гэсэн боловч Засгийн газрын 2017 оны 246 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын төрийн нууцад хамаарах мэдээллийн жагсаалт”-д тусгагдсан бүх мэдээллийг ямар нэгэн шалгуураар үнэлгээ хийлгүй хуулийн төсөлд тусгасан байна.

“Нууцалбал зохих мэдээлэл” гэдгийг хэрхэн тогтоох шалгуур, үндэслэл, хүрээг нарийвчлан тодорхойлж, нууцлах, ил болгох ажиллагаа, үйл явцыг журамлан хуульчлаагүйгээс шалтгаалан шаардлагагүй олон төрлийн мэдээллийг төрийн нууцын жагсаалтад орох нөхцөл бүрдэж байна.

Тухайлбал, “Үндэсний аюулгүй байдлыг хангахад ач холбогдолтой үндэсний хэмжээний томоохон бүтээн байгуулалт, дэд бүтцийн төслийн ажил, түүнд оролцуулах зэвсэгт хүчний бие бүрэлдэхүүн, техник хэрэгслийн тоо хэмжээ болон ус хангамжийн эх үүсвэр, худалдан авах үйл ажиллагааны нууцалбал зохих хэсэг” гэсэн мэдээлэл ил байснаар үндэсний аюулгүй байдал, үндэсний ашиг сонирхолд аюул, занал, хохирол учруулах нөхцөл тогтоогдохгүй байна. Үүнтэй холбоотой мэдээлэл төрийн байгууллага болон хэвлэл мэдээллийн цахим хуудаст нээлттэй байгаа бөгөөд үүнийг төрийн нууцыг задруулсан гэж үзэж буй талаарх мэдээлэл гараагүй талаар зарим судалгаанд тэмдэглэсэн байна.

Мэдээллийг хэт өргөн хүрээнд нууцлах нь хүний эрхийн үүднээс үндэслэлгүй, үр нөлөөгүй бөгөөд иргэдийн мэдэх эрхэд халдсан явдал болдог. Иймээс хүний эрхийн зарчмын үүднээс бусдын эрх, нэр төрийг хүндэтгэх, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журам, хүн амын эрүүл мэнд, ёс суртахууныг хамгаалах

зорилгод нийцүүлж, тодорхой үндэслэл, шалгуураар үнэлгээ хийсний үндсэн дээр мэдээллийг нууцлах нь оновчтой.

2.Төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг нийтлэг агуулгаар нь нэгтгэн улсын хэмжээнд нэг мөр тогтоох, зөвхөн тухайн байгууллага, салбарт хамаарах тусгайлсан төрийн нууцыг тусад нь ялгах байдлаар мэдээллийн давхцал, хийдлийг арилгаж, боловсруулалтыг сайжруулах.

Үндэслэл, шаардлага: Нууцын жагсаалтад 33 байгууллага, салбарын 574 мэдээллийг төрийн нууцад хамаарахаар тусгагдсан бөгөөд эдгээр нь давхцал ихтэй, логик уялдаагүйгээс үүдэн төрийн нууцын тухай ойлголт тодорхой бус болсон байна. Тухайлбал, “Улсын Их Хурал, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан мэдээлэл (тогтоол, зөвлөмж, хуралдааны тэмдэглэл)” нийт 30 удаа, “Төрийн нууц тээгчийг хүлээлцсэн, шилжүүлсэн, шалгасан тухай мэдээлэл” нийт 28 удаа, “Төрийн нууцад хамаарах асуудлаар төрийн байгууллага, бусад хуулийн этгээдтэй харилцсан албан бичиг” нийт 27 удаа, “Төрийн нууцад хамааруулсан асуудал хэлэлцсэн хаалттай хуралдааны тэмдэглэл, баримт бичиг” нийт 21 удаа, “Төрийн нууцад хамаарах асуудлаар олон улсын хурал, зөвлөгөөн, чуулганд оролцох төлөөлөгчдийн ажлын чиглэл, удирдамж, илтгэх хуудас, танилцуулга” нийт 11 удаа давтагдсан байна. Үүнээс гадна хоёроос дээш, 10-с доош давтагдсан нийт 24 мэдээлэл байгаа талаар зарим судалгаанд тусгасныг харгалзан үзэх шаардлагатай байна.

3.Хуулийн төсөлд “2010 оноос өмнө цаазаар авах ял гүйцэтгэсэн тухай баримт бичиг, мэдээлэл”-ийг байнга хадгалах, онц чухал нууцад хамруулсныг нягтлан үзэх шаардлагатай байна.

Үндэслэл, шаардлага: Цаазаар авхуулсан хүний талаарх мэдээллийг түүний гэр бүлийн гишүүдээс нууцлах нь хүнлэг бус бөгөөд энэрэнгүй ёсны зарчимд нийцэхгүй юм.

Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын Хүний эрхийн зөвлөлөөс Монгол Улсын Хүний эрхийн төлөв байдлын хоёрдугаар тайланг хэлэлцсэнтэй холбогдуулан “цаазаар авхуулсан хүмүүсийн гэр бүлд цаазаар авсан тухай мэдээллийг ил болгож өгөх”, “Цаазаар авах ялын гүйцэтгэлийг улсын нууц мэдээллээс гаргах” тухай зөвлөмж өгснийг Монгол Улс хүлээн авсан боловч одоо болтол биелүүлээгүй байгааг анхаарах шаардлагатай байна.

4.Хуулийн төсөлд төрийн нууцыг 3 зэрэглэлтэй байхаар тусгасан боловч нууцын жагсаалтад орсон мэдээллийн нууцын зэрэглэлийг зөвхөн “онц чухал нууц”, “маш нууц” гэж тогтоож, “нууц” гэсэн зэрэглэлд мэдээлэл хамруулаагүй байгааг анхаарч, тодорхой шалгуур, үндэслэлээр нягтлан үзэж, нууцын зэрэглэлийг дахин тогтоох.

Үндэслэл, шаардлага: Энэхүү хуулийн төсөлд төрийн нууцыг 3 зэрэглэлтэй байхаар хуульчилж байгаа тул хор хохирол багатай буюу хуулийн төслийн 15.5 дугаар зүйлд заасан шалгуурыг хангасан мэдээлэлд “нууц” зэрэглэл тогтоох нь зүйтэй байна.

Түүнчлэн, нууцын зэрэглэлийг бодитой тогтоож өгөөгүйгээс шаардлагагүй мэдээллийг төрийн нууцад авах, илүү зэрэглэл тогтоосноос нууцлах хугацаа урт

болж иргэдийн мэдэх эрх зөрчигдөх, улмаар уг мэдээллийг үрэгдүүлсэн, задруулсан тохиолдолд хүнд ял, шийтгэл хүлээх эрсдэл үүсэхээр байгааг анхаарах.

Тухайлбал, Эрүүгийн хуулийн 19.12 дугаар зүйл (Төрийн нууцыг задруулах), 19.13 дугаар зүйл (Төрийн нууцыг үрэгдүүлэх)-д төрийн “маш нууц”, “онц чухал нууц” мэдээллийг задруулсан, үрэгдүүлсэн тохиолдолд “нууц” мэдээллийг задруулснаас илүү хүнд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээр хуульчилсан байна.

5.Хуулийн төслийг боловсруулах үйл ажиллагаанд иргэд, иргэний нийгэм, хэвлэл мэдээллийн байгууллагын оролцоог хангаж тэдгээрийн санал, зөвлөмжийг тусган боловсруулах нь зүйтэй байна.

Үндэслэл, шаардлага: “Үндэсний аюулгүй байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай” Тшванийн зарчимд зааснаар мэдээлэл авах эрх нь төрийн үйл ажиллагаанд олон нийтийн хяналт тавих боломжийг олгох төдийгүй төрийн бодлого боловсруулахад олон нийтийн оролцоог дэмжиж, ардчилал, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах зорилгын салшгүй хэсэг болдог. Мөн мэдээллийг ил болгох, нууцлан хадгалах тэнцвэрийг зөв тогтоох, энэхүү үйл ажиллагаанд иргэд, иргэний нийгмийн болон хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын оролцоог хангаж, тэдгээрийн санал, зөвлөмжийг харгалзан үзэх нь ардчилсан нийгмийн амин чухал зүйл гэдгийг хүлээн зөвшөөрсөн байна.

Авлигын эсрэг Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын конвенцын 10 дугаар зүйлд авлигатай тэмцэх хэрэгцээг харгалзан үзэж зохих тохиолдолд оролцогч улс бүр төрийн захиргаандаа, үүнд зохион байгуулалт, чиг үүргээ хэрэгжүүлэх болон шийдвэр гаргах явцыг оролцуулан, ил тод байдлыг сайжруулахад шаардлагатай байж болох арга хэмжээг дотоодын хууль тогтоомжийнхоо тулгуур зарчимд нийцүүлэн авна гэж заасан. Мөн тус конвенцын 13 дугаар зүйлд улс бүр авлигаас урьдчилан сэргийлж, тэмцэхэд хувь хүн болон иргэний нийгэм, төрийн бус байгууллага, бүлэгт түшиглэсэн байгууллага зэрэг төрийн албанаас гаднах бүлгийн идэвхтэй оролцоог хөхиүлэн дэмжих талаар тусгасан ба үүнийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний нэг нь “шийдвэр гаргах ажиллагааны ил тод байдлыг сайжруулах, түүнд олон нийтийн оролцоог дэмжих, олон нийт мэдээлэл авах боломжтой байх явдлыг хангах” гэж тусгасан.

Хуулийн төслийг боловсруулахад иргэд, иргэний нийгмийн болон хэвлэл мэдээллийн байгууллагын төлөөллийг оролцуулах, тэдгээрийн санал, зөвлөмжийг авах нь иргэний мэдэх эрхийг хангах, олон нийтийн хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх, олон улсын хүний эрхийн зарчимд нийцүүлэх, төрийн үйл ажиллагааг ил тод, нээлттэй, хүртээмжтэй болгоход чухал ач холбогдолтой.

ДАРГА Д.СҮНЖИД

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ
ГАЗАРТ

МОНГОЛ УЛС
АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗАР

14250 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Сөүлийн гудамж 41, Утас: 7011-0251, Факс: (976) 7011-0251,
И-мэйл: comcor@iaac.mn, Вэб сайт: http://iaac.mn

2025. 12. 23 № 03/21642.
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл санал өгөх
тухай

Танай 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдийн хэг/3500 дугаартай албан бичгээр ирүүлсэн “Төрийн болон албаны нууцын тухай” хуулийн шинэчилсэн найруулга болох “Төрийн нууцын тухай” хуулийн төсөлтэй танилцан, дараах саналыг хүргүүлж байна.

Үүнд:

1. Хуулийн төслийн 13.1.1ё -д болзошгүй эрсдэлийн үнэлгээг нэмэлтээр тусгах саналтай байна. Болзошгүй эрсдэлийн үнэлгээ гэдэгт дипломат төлөөлөгчийн газрын байрлаж байгаа улс оронд дайн үймээн, тахал, террорист халдлагын үед Монгол улсын иргэдийг нүүлгэн шилжүүлэх, эмзэг, өндөр эрсдэлтэй мэдээлэл агуулж байгаа холбооны хэрэгсэл болон цахим системийн аюулгүй байдлыг хангах” нөхцөлийг тусгах;

2. Хуулийн төслийн 17.4-т “... нууцын зэрэглэлийн” гэсний дараа “дардсыг...” гэж засах;

3. Хуулийн төслийн 18.1.2-т “... нөхцөл байдал өөрчлөгдсөний улмаас...” гэсэн нь хэт ерөнхий ойлголт байх тул ямар нөхцөл байдал үүссэн болохыг тодорхойлон оруулах;

4. Хуулийн төслийн 20.4-т “... шалгаж байгаа асуудлын хүрээнд Улсын Их ... гэсний дараа “хурал хүлээн зөвшөөрснөөр...” гэж өөрчлөх;

5. Хуулийн төслийн 20.5-д “... шүүгч, прокурор...” гэсний дараа “мөрдөгч” гэж өөрчлөх;

6. Хуулийн төслийн 30.2-т “... түүнийг биечлэн хүргэх тусгай шуудан зөөгч ашиглаж болно” гэснийг “... “тусгай шуудан зөөгч биечлэн хүргэж өгөх, хүлээн авна” гэж өөрчлөх.

ТАМГЫН ХЭЛТСИЙН ДАРГА,
ЭРХЭЛСЭН КОМИССАР

З.БААСАННЯМ

142503023181

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН
ТАМГЫН ГАЗАР

17023 Улаанбаатар хот,
Хан-Уул дүүрэг, 11 дүгээр хороо, Зайсангийн гудамж 11,
Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн байр,
Утас: 26 71 40, 26 01 09, Факс: (976-51) 26 71 74,
И-мэйл: info@conscourt.gov.mn

2025.12.22 № ТГ-1/790
танай 2025.12.12 -ны № ХЭГ/3500 -т

Хариу өгөх тухай

Танай байгууллагаас ирүүлсэн 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн
“Хуулийн төсөлд санал авах тухай” ХЭГ/3500 дугаар албан бичигтэй танилцаад
тусгайлан саналгүй байна.

Хүндэтгэсэн,

ДАРГА

Д.БАЯНБИЛЭГ

1702313289

25/11/58 Төрдаг

**МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО**

Засгийн газрын III байр, Бага тойруу 44,
Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14200
Утас/Факс: (976-11) 32 14 33,
Цахим шуудан: international@nso.mn,
Цахим хуудас: www.nso.mn

2025.12.30. № 01/924

танай _____-ны № _____-т

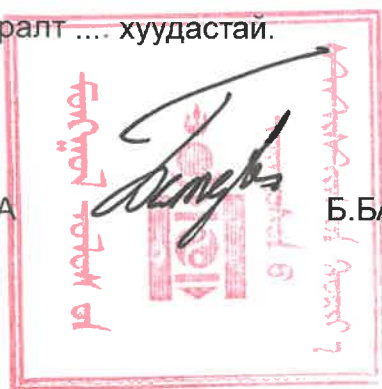
**ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ
ГАЗРЫН ТЭРГҮҮН ДЭД ДАРГА
Ш.РАДНААСЭД ТАНАА**

Танай байгууллагаас ирүүлсэн Төрийн нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлтэй танилцаж, зарчмын хувьд хуулийн төслүүдийг дэмжиж байна.

Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд өгөх саналыг хавсралтаар хүргүүлэв.

Хавсралт хуудастай.

ДАРГА

Б.БАТДАВАА

1425090854

1725100836

[illegible]

ጸሐፊው ሙሉ ስም፣ ማህተም ስም፣
 የስራ ስም፣ የስራ አድራሻ፣ የስራ

୨୩/୫
 ୨୩/୫
 ୨୩/୫

နိဂုံး ၏ နိဂုံး ၏ 3 မြောက် မြောက် + မြောက် မြောက် 44 +

ה'תשס"ח א' אדר ב' י"ח

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ХҮРГҮҮЛЭХ САНАЛ

Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд дараах саналыг хүргүүлж байна. Үүнд:

1. Хуулийн төслийн у/ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО хэсгийн 1-д “Улсын Их Хурал, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан мэдээлэл (тогтоол, зөвлөмж, хуралдааны тэмдэглэл)” гэснийг хасах;

Үндэслэл: Энэхүү мэдээллийн хүрээнд статистикийн байгууллагад баримт бичиг үүсэж хөтлөгддөггүй тул жагсаалтаас хасах саналтай байна.

2. Хуулийн төслийн у/ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО хэсгийн 2-т “Төрийн цэргийн байгууллагын бие бүрэлдэхүүний тоо бүртгэл, бэлтгэл үүрэгтэн, цэрэгт татах болон цэргээс халагдах хүмүүсийн нэгдсэн мэдээлэл, цэргийн мэргэжлийн ангилал, оногдуулан данслагдсан хүн, техникийн нэгдсэн дүнгийн мэдээлэл” гэснийг “Хүн ам, өрхийн мэдээллийн сангийн төрийн цэргийн байгууллагын бэлтгэл үүрэгтэн болон цэргийн мэргэжлийн ангиллын мэдээлэл” гэж өөрчлөх;

Үндэслэл: Статистикийн тухай хууль, Хүн ам, орон сууцны тооллогын тухай хуулийн дагуу Хүн ам, өрхийн мэдээллийн санг хүн амын тооллого хоорондын хүн амын тоог хянах, анхан шатны нэгжээс эхлэн бүх шатанд хүн амын тоо мэдээг үнэн зөв тодорхойлох, хүн ам, өрхийн талаарх мэдээллийн санг бүрдүүлэх, боловсронгуй болгох зорилгоор хөтөлдөг. Хүн ам, өрхийн мэдээллийн санг баяжуулах, хөтлөх ашиглахад баримтлах журмын дагуу баг, хорооны Засаг дарга нь тухайн нутаг дэвсгэрийн хүн ам, өрхийн мэдээллийг тухай бүр хөтөлж, баяжуулж байна. Энэ хүрээнд иргэний цэргийн алба хаасан эсэх, ямар хэлбэрээр хаасан болон цэргийн мэргэжлийн ангиллыг бүртгэдэг. Уг мэдээллийг Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн 13.1.ё дахь хэсэг болон Засгийн газрын 2017 оны 247 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын төрийн нууцад хамаарах мэдээллийн жагсаалт”-д Батлан хамгаалах салбарын төрийн нууц мэдээлэлд оруулсан. Иймд задруулах, үрэгдүүлэх тохиолдолд үндэсний аюулгүй байдал, үндэсний ашиг сонирхолд аюул, занал, хохирол учруулах эрсдэлтэй. Үндэсний статистикийн хорооны Хүн ам, өрхийн мэдээллийн санд төрийн цэргийн байгууллагын бэлтгэл үүрэгтэн болон цэргийн мэргэжлийн ангиллын мэдээллийг бүртгэж байгаа тул дээрх томъёоллоор өөрчлөх саналтай байна.

3. Хуулийн төслийн у/ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО хэсгийн 3-т “Төрийн нууцыг хүлээлцсэн, шилжүүлсэн, шалгасан тухай мэдээлэл” гэсний “Төрийн нууцыг” гэдгийг “Төрийн нууц тээгчийг...” гэж өөрчлөх;

Үндэслэл: Хуулийн төсөлд тусгасан бусад бүх салбарын хэмжээний төрийн нууцад хамааруулах мэдээллийн жагсаалтад “Төрийн нууц тээгчийн хүлээлцсэн, шилжүүлсэн, шалгасан тухай мэдээлэл” гэж туссан байх тул “төрийн нууц тээгч” гэсэн Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн

5 дугаар зүйлийн 5.1.2-т заасан нэр томъёоны дагуу болгох нь зүйтэй гэсэн саналтай байна.

4. Хуулийн төслийн у/ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО хэсэгт “Үндэсний аюулгүй байдлыг хангахад ач холбогдолтой эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил, судалгааны туршилтын тухай мэдээлэл” гэж нэмэх;

Үндэслэл: Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн 13.1.в дэх заалтын хүрээнд Үндэсний статистикийн хороо нь хэрэглээний үнийн сагсны бараа, үйлчилгээний жин, анхан шатны тооцооллыг хийж байна. Хэрэглээний сагсны бараа, үйлчилгээний жин гэдэг нь өрхийн хэрэглээний сагсанд багтаж буй тухайн бараа, үйлчилгээг худалдаж авах зардал нь өрхийн нийт зардлын хэдэн хувийг эзэлж байгааг дунджаар харуулдаг үзүүлэлт юм. Тухайн бүтээгдэхүүний зардал нь өрхийн нийт зардалд их хэмжээг эзлэх тусам хэрэглээний жин их байна. Ингэснээр инфляц буюу хэрэглээний үнийн индексэд жин өндөртэй бараа, үйлчилгээний үнийн өөрчлөлтийн нөлөө харьцангуй өндөр байдаг. Монгол Улсын хувьд өрхийн хэрэглээний зардалд хүнсний бүтээгдэхүүн 26.7 хувийг эзэлдэг бөгөөд үүнд мах, гурил, будаа, сүү, сүүн бүтээгдэхүүний дэд бүлгийн жин дангаараа 19.6 хувийг эзэлдэг. Эдгээр бүлэгт хамаарагдах мах, сүү, гурил нь стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүн бөгөөд эдгээр бүтээгдэхүүний үнэд нөлөөлөх замаар инфляцад нөлөөлөх эрсдэлтэй. Мөн Үндэсний статистикийн хорооноос үндэсний аюулгүй байдлыг хангахад ач холбогдолтой эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил, судалгааны туршилтыг хийх хэрэгцээ шаардлага гарсан тохиолдолд хөтлөгдөх тул жагсаалтад нэмэх саналтай байна.

_____оОо_____

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХ

Ц.Жигжиджавын гудамж 7/1, Бага тойруу, 1 дүгээр хороо,

Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160

Утас: (976-51) 26 15 44,

Цахим шуудан: info@supremecourt.mn

2026. 01.15 № 01/169

танай _____-ны № _____-т

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАРТ

Танай 2025 оны ХЭГ/3500 дугаартай албан бичгээр санал авахаар ирүүлсэн “Төрийн нууцын тухай хууль” /шинэчилсэн найруулга/ болон “Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хууль”-ийн төслийг Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.8.3-т заасны дагуу Монгол Улсын дээд шүүхийн нийт шүүгчийн хуралдаанаар хэлэлцэж, гарсан саналыг хавсралтаар хүргүүлэв.

Хавсралт 3 хуудастай.

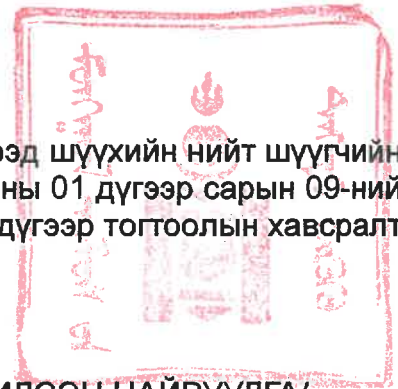
ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ

Д.ГАНЗОРИГ

151602000594

Монгол Улсын дээд шүүхийн нийт шүүгчийн
хуралдааны 2026 оны 01 дүгээр сарын 09-ний
өдрийн 01 дүгээр тогтоолын хавсралт

**ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/
БОЛОН ТӨРИЙН НУУЦЫН ЖАГСААЛТ БАТЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ХҮРГҮҮЛЭХ САНАЛ**

Монгол Улсын дээд шүүхийн нийт шүүгчийн 2026 оны 01 дүгээр сарын 09-ний өдрийн хуралдаанаар Монгол Улсын Засгийн газраас санаачлан боловсруулсан “Төрийн нууцын тухай” болон “Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай” хуулийн төслийг Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.8.3-т заасны дагуу хэлэлцэв.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, танилцуулга, хэрэгцээ, шаардлагын талаар хэлэлцээд хуулийн төсөлд дараах саналыг хүргүүлэх нь зүйтэй гэж үзлээ.

Нэг. Төслийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.1 дэх заалтыг “11.1.1. эрхэлсэн салбар, харьяа байгууллагын хэмжээнд хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулж хангах, байгууллагын чиг үүрэг, үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан төрийн нууцыг хамгаалах талаар нарийвчилсан зохицуулалт бүхий журмыг баталж мөрдүүлэх” гэж өөрчлөн найруулах.

Үндэслэл: Төрийн байгууллагууд өөрсдийн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан төрийн нууцыг хамгаалах талаар нарийвчилсан зохицуулалт бүхий журмыг батлан мөрдүүлэх шаардлага бий.

Тухайлбал: Төрийн нууцын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн төслийн 30 дугаар зүйлийн 30.1 дэх хэсэгт “Төрийн нууц, түүний тээгчийг бүтээх, боловсруулах, хадгалах, ашиглах, дамжуулах, шилжүүлэх, тээвэрлэх, илгээх, бүртгэх, устгах, бүрэн бүтэн байдлыг хангах болон тэдгээртэй холбоотой бусад үйл ажиллагааг энэ хууль болон Засгийн газрын баталсан төрийн нууцыг хамгаалах нийтлэг журамд заасны дагуу хэрэгжүүлнэ” гэж заасан байна.

Мөн хуулийн төслийн 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх хэсэгт “Иргэн, эрүү, захиргааны хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхэд төрийн нууцыг хамгаалах асуудлыг энэ хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомжид заасны дагуу зохицуулна” гэж заажээ.

Төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл агуулсан хэргийг шүүхээр хянан шийдвэрлэх шатанд тухайн хэргийг хүргүүлэх, хүлээн авах, бүртгэх, хуваарилах, шаардлагатай тохиолдолд хуулийн төслийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу хэргийн оролцогчийг аюулгүй байдлын шалгалтад оруулах, оролцогчдод хэргийн материал танилцуулах, хэргийг шүүх хуралдаанаар хянан хэлэлцэх, шүүхийн шийдвэрийн холбогдох хэсгийг нууцлах, шүүхийн шийдвэрийг оролцогчдод танилцуулах, гардуулах, хүргүүлэх, нийтлэх, хадгалах зэрэг ажиллагааг хуулиар нарийвчлан зохицуулах, эсхүл хуулиар эрх олгосны дагуу байгууллагын баталсан журмаар тусгайлан зохицуулах шаардлага бий.

Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн хувьд Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийн 81 дүгээр зүйлийн 81.1.5-д заасны дагуу холбогдох стандарт, дүрэм, журам батлан мөрдүүлэх бүрэн эрхийн хүрээнд “Хэргийн хөдөлгөөний стандарт”-аас гадна 2019 оны 05 дугаар сарын 21-ний өдрийн 56 дугаар тогтоолоор “Монгол Улсын шүүхийн

төрийн болон албаны нууцыг хамгаалах” журмыг батлан мөрдүүлж буй хэдий ч энэ талаар хуулийн тусгайлсан зохицуулалт байхгүй байна.

Иймд Төрийн нууцтай холбоотой хэргийг шүүхээр хянан шийдвэрлэхэд баримтлах нарийвчилсан журмыг Төрийн нууцын тухай, эсхүл хэрэг хянан шийдвэрлэх процесс ажиллагааны хуулиудаар тусгайлан зохицуулах, эсхүл хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийн хүрээнд холбогдох байгууллага (Засгийн газар, Улсын дээд шүүх, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Шүүхийн тамгын газар) өөрийн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан Төрийн нууцын тухай хуульд заасан нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн баталж мөрдүүлэхийг хуульчлах шаардлагатай.

Хоёр. Төслийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.4-т заасан “12.1.4. байгууллага, албан тушаалтан төрийн нууцаа хамгаалах ажлыг зохион байгуулахад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх” гэсэн заалтад “... эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан даалгасны дагуу дүгнэлт гаргах” гэсэн заалтыг нэмж тусгах.

Үндэслэл: Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн (цаашид ЭХХШТХ гэх) 22.3.4-т “Мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа явуулах тухай прокурорын зөвшөөрөлд төрийн нууцыг хамгаалах зорилгоор энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан мэдээллийг хязгаарлаж болно”, 31.3.1-т “...Төрийн нууцад хамаарах хэргийн яллагдагчаар татах тогтоолыг яллагдагч, түүний хууль ёсны төлөөлөгч, өмгөөлөгчид гардуулахгүйгээр танилцуулна”, 32.10.9-т Төрийн нууцад хамаарах мэдээлэл агуулсан яллах дүгнэлтийг яллагдагчид бүрэн танилцуулан, төрийн нууцад хамаарах хэсгийг уншигдах боломжгүй байдлаар нууцалж, гардуулан өгнө”, 36.13 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт “...төрийн нууцад хамаарах хэсгийг уншигдах боломжгүй байдлаар нууцалж, гардуулан өгнө” гэж тус тус заасан.

ЭХХШТХ-ийн дээрх заалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд мөрдөгч, прокурор, шүүх нь Төрийн нууцын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.4-т заасны дагуу Тагнуулын байгууллагаас мэргэжил, арга зүйн туслалцаа авахаас гадна тодорхой хэрэгт шүүхийн шийдвэрийн төрийн нууц агуулсан хэсгийг нууцлах асуудлаар дүгнэлт, эсхүл зөвлөмж гаргуулах шаардлага үүсч болно.

Хуулийн хэрэгжилтээс үзэхэд, төрийн нууц мэдээлэл агуулсан хэргийг хянан шийдвэрлэсэн зарим шүүх төрийн нууцыг задруулах эрсдэлээс сэргийлж шийдвэрээ бүхэлд нь нууцалж, тухайн шийдвэрийг оролцогчид гардуулж өгөхгүйгээр танилцуулах явдал байсаар байна. Ийнхүү шүүхийн шийдвэрийг бүхэлд нь нууцлах нь тухайн шийдвэрийг оролцогчид гардуулах, холбогдох байгууллагад хүргүүлэх, олон нийтэд мэдээлэх зэрэг ажиллагаанд тодорхой хүндрэлийг дагуулж байна.

Иймд энэ талаар Тагнуулын байгууллагаас бусад эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэхээс гадна тухайн байгууллага, албан тушаалтан даалгасан тохиолдолд төрийн нууц мэдээлэл агуулсан шийдвэрийн аль хэсгийг нууцлах шаардлагатай талаар дүгнэлт гаргах заалтыг нэмж тусгах нь хуулийг нэг мөр ойлгож зөв хэрэглэх, төрийн нууцыг хамгаалахад чухал ач холбогдолтой гэж үзэв.

Эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан даалгасны дагуу Тагнуулын байгууллагаас гаргасан дүгнэлт нь заавал дагаж мөрдөх императив шинжийг агуулахгүй, харин холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд төрийн нууцаа хамгаалах ажилд нь мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх эрхийг баталгаажуулж буй явдал юм.

Гурав. Шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн төрийн нууц мэдээлэл агуулсан хэрэгт мөрдөн шалгах нууц ажиллагааг ЭХХШТХ болон Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд

заасан журмыг зөрчиж явуулснаас хүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол, эсхүл нийтийн эрх ашиг ноцтой зөрчигдсөн болох нь тогтоогдвол шүүх төрийн нууцад хамааруулсан холбогдох мэдээллийг шүүхийн шийдвэрээр олон нийтэд ил болгох асуудлыг Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн 18 дугаар зүйл (Төрийн нууцыг ил болгох үндэслэл, журам)-д тусгайлан заах саналтай байна.

Дөрөв. Төслийн 20 дугаар зүйлийн 20.5 дахь хэсэгт заасан “Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн, шүүгч, прокурор, мөрдөн байцаагч зөвхөн шалгаж шийдвэрлэх тодорхой хэрэг, маргаанд хамаарах төрийн нууцтай хуулиар тогтоосон журмын дагуу танилцана” гэсэн заалтад шүүгчийн туслах, шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга, шүүхийн нууцын ажилтан зэрэг шүүхийн захиргааны ажилтнуудаас гадна шүүх хуралдаанд хуульд заасан журмын дагуу томилогдон оролцох иргэдийн төлөөлөгчийг нэмж тусгах.

Үндэслэл: Төрийн нууц мэдээлэл агуулсан хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд шүүгчээс гадна шүүгчийн туслах, шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга, нууцын ажилтан зэрэг шүүхийн захиргааны ажилтнуудаас гадна иргэдийн төлөөлөгч зайлшгүй оролцдог тул тэдгээр нь хуулиар тогтоосон журмын дагуу танилцах эрхтэй байх шаардлагатай.

Тав. Төслийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.4 дэх заалтад “мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа” гэж, 13.1.5.ё дахь заалтад “төрийн нууц мэдээлэл агуулсан шүүхийн шийдвэрийн холбогдох хэсэг” гэж, 16 дугаар зүйлийн 16.4 дэх хэсэгт “эрүүгийн хэрэгт хамтран ажиллах этгээдээр тогтоогдсон хүн” гэж тус тус нэмэлт оруулах эсэхийг хууль санаачлагч анхаарах нь зүйтэй.

Үндэслэл: ЭХХШТХ-ийн 16.8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу явуулсан мөрдөн шалгах нууц ажиллагааны үр дүнг нотлох баримтаар тооцох ба нотлох баримтыг цуглуулж, бэхжүүлэх ажиллагааны арга, хэрэгсэл, эх сурвалж нууц байна”, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Прокурор, мөрдөгч нь мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа явуулах шийдвэр, түүний үр дүнг хавтаст хэрэгт хавсаргахад энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныг баримтална”, 36.13 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт “...төрийн нууцад хамаарах хэсгийг уншигдах боломжгүй байдлаар нууцалж, гардуулан өгнө” гэж тус тус заасан.

Иймд, Эрүүгийн хэрэгт прокурорын зөвшөөрлөөр хийгдэх мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа, мөн эрүүгийн хэрэгт хамтран ажиллах этгээдээр тогтоогдсон хүнтэй холбоотой мэдээлэл, мөн прокурор болон шүүхийн шийдвэрийн төрийн нууц мэдээлэл агуулсан хэсгийг Төрийн нууцын тухай хууль болон Төрийн нууцын жагсаалтад тусгах, эсхүл эдгээр нь Төрийн нууцын тухай хуулийн 13.1.4.д, 13.1.5.ё, 16.4 дүгээр зүйлд заасан ойлголтод хамаарах эсэх талаар хуулийн төслийг эцэслэн боловсруулахдаа анхаарахыг зөвлөж, хуулийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох саналаа үүгээр уламжилж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН
НИЙТ ШҮҮГЧИЙН ХУРАЛДААН

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН
ЗӨВЛӨЛ

14201 Улаанбаатар хот, Төрийн ордон
Сүхбаатарын талбай 6, Утас: 51-263882, Факс: 329883,
И-мэйл: info@nsc.gov.mn

2026.01.22 № 4/25
танай 2025.12.12 -ны № хэрг/3500 -т

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА
С.БЯМБАЦОГТ ТАНАА

Санал хүргүүлэх тухай

Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн Ажлын алба нь Зөвлөлийн хуулиар олгогдсон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, үндэсний аюулгүй байдлын талаарх судалгаа мэдээллээр хангах, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах төрийн бодлогыг уялдуулан зохицуулах, хэрэгжүүлэхэд шаардагдах мэдээллийн нэгдсэн санг холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцах чиг үүргийг хэрэгжүүлж байна.

Түүнчлэн, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 3-т “Зөвлөлийн мэдээллийн нэгдсэн сангийн бүтэц, зохион байгуулалт, бүрдүүлэлт, ашиглалтын журмыг Ерөнхийлөгчийн зарлигаар тогтооно. Зөвлөлийн дэргэдэх мэдээллийн сан нь төрийн нууцад хамаарах бөгөөд тусгай хамгаалалтад байна.”, мөн зүйлийн 4-т “Зөвлөлийн Ажлын алба нь мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, үйлчилгээ үзүүлэх бүтэцтэй байна.” гэж заасан хуулийн хэрэгжилтийн хангах хүрээнд Зөвлөлийн мэдээллийн нэгдсэн санг энэ хуулиар төрийн нууцад хамааруулах нь зүйтэй байна.

Мөн уг хуулийн төслийн 5.1.2-т “төрийн нууц тээгч” гэж төрийн нууцын бичвэр, тэмдэг, дүрс, дохио, техникийн шийдэл, үйл ажиллагааны хэлбэрээр агуулж байгаа материаллаг зүйлийг” гэж заасны дагуу “төрийн нууц тээгч”-ийг Зөвлөлийн ажлын албаны бие бүрэлдэхүүн албаны чиг үүрэгт байнгын тогтмол ашигладаг болно.

Дээрх чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хүрээнд, Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагуудаас буюу төрийн цэргийн болон хууль сахиулах байгууллагаас Зөвлөлийн Ажлын албаны бие бүрэлдэхүүний дийлэнх олонх буюу 80 хувь нь Төрийн албаны тухай болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд томилогдож, албан үүрэг гүйцэтгэдэг болно.

Дээр дурдсан болон бусад холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, шаардлагыг ханган ажиллахад Зөвлөлийн Ажлын албаны бүтэц, орон тоо, зохион байгуулалт, төсвийн хүрээний мэдээллийг төрийн нууцад хамааруулах зайлшгүй шаардлага үүсэж байна.

000042018

Иймд Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгах саналыг боловсруулж, хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт: 2 хуудастай.

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

А.БЯМБАЖАРГАЛ

Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн
нарийн бичгийн даргын 2026 оны 01
дүгээр сарын 22-ны өдрийн 4/25
дугаар албан бичгийн хавсралт

Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын
төсөлд тусгах санал:

Д/д	Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал	Үндэслэл, хэрэгцээ, шаардлага
1.	Хуулийн төслийн 13.1.5.к-т "энэ хуулиар төрийн нууцад хамааруулсан асуудал хэлэлцсэн хаалттай хуралдааны тэмдэглэл, баримт бичиг" гэсний дараа 13.1.5.л. "Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн мэдээллийн нэгдсэн сан болон Зөвлөлийн ажлын албаны зохион байгуулалтын бүтэц, орон тоо, төсвийн тухай мэдээлэл" гэж нэмж тусгах.	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн 10 дугаар зүйлийн 3-т "Зөвлөлийн мэдээллийн нэгдсэн сангийн бүтэц, зохион байгуулалт, бүрдүүлэлт, ашиглалтын журмыг Ерөнхийлөгчийн зарлигаар тогтооно. Зөвлөлийн дэргэдэх мэдээллийн сан нь төрийн нууцад хамаарах бөгөөд тусгай хамгаалалтад байна.", мөн зүйлийн 4-т "Зөвлөлийн ажлын алба нь мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, үйлчилгээ үзүүлэх бүтэцтэй байна." гэж заасан хуулийн хэрэгжилтийн хангах хүрээнд Зөвлөлийн мэдээллийн нэгдсэн санг энэ хуулиар төрийн нууцад хамааруулах, Түүнчлэн Зөвлөлийн Ажлын албаны хүний нөөц, бие бүрэлдэхүүний дийлэнх буюу 80 орчим хувь нь төрийн цэргийн болон хууль сахиулах байгууллагаас томилогдож албан үүрэг гүйцэтгэдэг бөгөөд хуулийн төслийн 5.1.2-т "төрийн нууц тээгч" гэж төрийн нууцын бичвэр, тэмдэг, дүрс, дохио, техникийн шийдэл, үйл ажиллагааны хэлбэрээр агуулж байгаа материаллаг зүйлийг" гэж заасны дагуу "төрийн нууц тээгч"-ийг албаны чиг үүрэгт байнгын тогтмол ашигладаг. Иймд Зөвлөлийн ажлын албанд албан үүрэг гүйцэтгэж буй алба хаагч нарын мэдээллийг Ажлын албанд үүрэг гүйцэтгэж байх хугацаанд нууцлах зайлшгүй шаардлага үүсдэг болно.
2.	Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төслийн 33 дахь хэсэг "ҮАБЗ-ийн төсвийн бусдаар гүйцэтгүүлэх ажил, үйлчилгээний зардал" гэснийг "Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн төсвийн Нийтлэг, ажил, үйлчилгээний	Санхүүжилт, төсвийн зохицуулалт, нууц мэдээллийг агуулдаг тул задарч үрэгдсэнээр төсвийн удирдлага алдагдаж, үйл ажиллагаанд саад учирч, төрийн нууц үрэгдэх эрсдэл бий болно.

	хураамжийн судалгаа, хөгжүүлэлтийн зардал” гэж өөрчлөн найруулах.	ҮАБЗ-ийн гүйцэтгүүлж буй зарим ажил, үйлчилгээ нь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаатай шууд хамааралтай, бодлого, стратегийн шинж чанартай байдаг тул үндэсний аюулгүй байдалд эрсдэл учруулах нөхцөл бүрдэнэ. Санхүүгийн мэдээлэл задрах нь аль байгууллага, аль төсөлд хэчнээн хөрөнгө зарцуулж байгааг ил болгох бөгөөд төсвийн зарцуулалт, ажил үйлчилгээний хэмжээ, хугацаа, байршил зэрэг мэдээлэл гадаадын тусгай алба, түүний төлөөний этгээд мэдэх, сөргөөр ашиглах боломж бий болно. Үүний үр дүнд ач холбогдол бүхий төслүүдийг чиглэсэн сөрөг арга хэмжээ, саад тотгор бий болох эрсдэлтэй. Зарцуулалтын мэдээлэл задрах нь иргэд, олон нийтийг төөрөгдөлд оруулах, эмх замбараагүй байдал бий болгох, төр, засгийн үйл ажиллагаанд эргэлзээ төрүүлэх магадлалтай. Зарцуулалтын нарийвчилсан мэдээлэл ил болсон тохиолдолд ач холбогдол бүхий төслүүдийн төлөвлөгөө, худалдан авалт, нийлүүлэлтэд саад учирч, төсвийн үр ашиг буурах эрсдэлтэй.
--	---	---

ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗӨВЛӨЛИЙН АЖЛЫН АЛБА

МОНГОЛ УЛС
МОНГОЛБАНК

Бага тойруу 3, Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160
Утас: (976-11) 31 03 92, Факс: (976-11) 31 14 71,
Цахим хуудас: www.mongolbank.mn

2026. 01. 13 № А-1/14
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөлд санал хүргүүлэх тухай

Танай 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн ХЭГ/3500 дугаар албан бичгээр ирүүлсэн Төрийн нууцын тухай хууль болон Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төслүүдтэй танилцлаа.

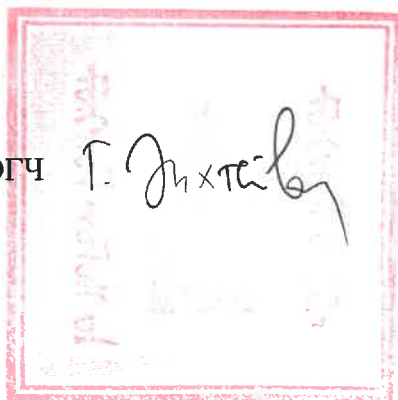
Төрийн байгууллагын “албаны нууц”-ыг дээрх хуулийн төслөөр хүчингүй болгосноор төрийн нууцад хамаарахгүй боловч задруулах, үрэгдүүлэх тохиолдолд банк, санхүүгийн салбарын нийтлэг ашиг сонирхолд сөргөөр нөлөөлөх, Монголбанкны эмзэг мэдээлэл (мөнгөний бодлогын шинжилгээний загварын код, гадаад валютын албан нөөцийн бүтэц зэрэг)-ийн аюулгүй байдлыг Байгууллагын нууцын тухай хуулиар хангах боломжгүй хууль зүйн эрсдэл үүсэж байна.

Мөн Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд банк, санхүүгийн салбарт хамаарах төрийн нууц мэдээлэлд тагнуулын болон гүйцэтгэх ажил эрхлэх байгууллагын бүтэц, үйл ажиллагааг халхавчлах мэдээлэл зэрэг салбарт шууд хамааралгүй мэдээлэл туссан байгааг тус хуулийн холбогдох бусад хэсэгт шилжүүлэх саналтай байна.

Иймд хуулийн зохицуулалтыг цогцоор нь бүрдүүлэх зорилгоор хуулийн төсөл санаачлагчийн зүгээс хуулийн төслийн хэлэлцүүлгийг эрх ашиг хөндөгдөж буй байгууллагатай зохион байгуулж, үүсэж болох асуудлыг шийдвэрлэх саналыг гүйцэд боловсруулсны дараа Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх саналыг үүгээр уламжилж байна.

Хүндэтгэсэн

ДЭД ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Г.ЭНХТАЙВАН

1526020041

САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРОО

Засгийн газрын 4 дүгээр байр, Бага тойруу-3,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160
Утас: (976-51) 26 44 44, Факс: (976-51) 26 41 24,
Цахим шуудан: info@frc.mn, Цахим хуудас: www.frc.mn

2026.01.08 № 1/54
танай _____-ны № _____-т

Хариу хүргүүлэх тухай

Танай 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн ХЭГ/3500 тоот албан бичгээр ирүүлсэн Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөл, түүний үзэл баримтлалтай танилцлаа.

Төрийн үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдал, иргэдийн мэдэх эрхийн баталгааг хангах, авлига, хүнд суртлыг бууруулах, төрийн байгууллагын албаны нууцын хадгалалт, хамгаалалт, хяналтын үр дүнтэй тогтолцоог бүрдүүлэх зорилгоор боловсруулж буй дээрх хуулийн төслийг тус Хороо зарчмын хувьд дэмжиж байгаа бөгөөд дараах саналыг хүргүүлж байна.

1.Төрийн нууцын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулах, ашиглах, түүний нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах, төрийн байгууллага, бусад хуулийн этгээд төрийн нууц мэдээллийг тус санд бүртгүүлэхтэй холбоотой харилцааг хуулийн төсөлд нарийвчлан тусгаж, зохицуулж өгөх;

2.Хуулийн төслийн 18.4 дэх хэсгийн “ил болгох,” гэсний дараа “нууцын зэрэглэл өөрчлөх,” гэж нэмэх;

Төрийн нууцын тухай хуулийн төслийн 18.4 дэх хэсгээр төрийн нууцыг ил болгох, хугацааг сунгах харилцааг зохицуулсан байх бөгөөд нууцын зэрэглэл өөрчлөх асуудлыг орхигдуулсан байх тул үүнийг нэмэх;

3.Хуулийн төслийн 20.6 дахь хэсгийн “Улсын Их Хурлаас байгуулагддаг байгууллагын” гэснийг “Улсын Их Хуралд ажлаа шууд хариуцан тайлагнадаг байгууллагын” гэж өөрчлөх;

4.Хуулийн төслийн 25.1 дэх хэсэгт заасан “25.3” гэсэн заалт байхгүйг анхаарах.

Хүндэтгэсэн,

ДАРГА

Т.ЖАМБААЖАМЦ

1518000091

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАРТ

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОР**

Засгийн газрын IV байр, Бага тойруу 3,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160
Утас: 26 04 37, Факс: (976-51) 26 42 30,
Цахим шуудан: info@audit.gov.mn,
Цахим хуудас: www.audit.mn

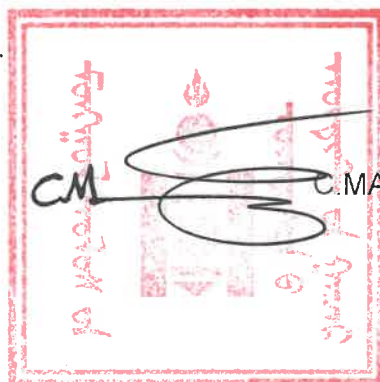
2025.12.30 № 3632
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөлд санал хүргүүлэх тухай

Танай 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн “Хуулийн төсөлд санал авах тухай” ХЭГ/3500 дугаартай албан бичгээр ирүүлсэн хуулийн төсөлтэй тус тус танилцлаа.

Төрийн нууцын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга), Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөлд өгөх саналыг хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт.2...хуудастай.

С.МАГНАЙСҮРЭН

**ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН
НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ БОЛОН ТӨРИЙН НУУЦЫН ЖАГСААЛТ
БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ӨГӨХ САНАЛ**

Төрийн нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл:

Хуулийн төслийн 10 дугаар зүйл.Засгийн газрын бүрэн эрхийн 10.1.5-д Төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг шилжүүлэх шийдвэр гаргах эрхийг Засгийн газарт дангаар хариуцуулахаар зохицуулсныг Улсын Их Хурал зөвшөөрснөөр Төрийн нууцыг шилжүүлэх талаар зохицуулалтыг нэмж тусгах.

Тодруулбал, хуулийн төслийн 10.1.5-д “төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг шилжүүлэх шийдвэр гаргах” гэснийг “Улсын Их Хурал зөвшөөрснөөр төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг шилжүүлэх шийдвэр гаргах” гэж өөрчлөх;

Хуулийн төслийн 18.7-д “Төрийн нууцыг ил болгох журмыг Засгийн газар батална.” гэж туссаныг холбогдох мэргэжлийн байгууллагын саналыг харгазах асуудлыг нэмж тусгахын зэрэгцээ, “Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хууль” -ийн төслийн үзэл баримтлалтай хэрхэн нийцэхийг анхаарч үзэх;

Хуулийн төслийн 25.1-т “...25.3-т зааснаас бусад...” гэсэн нь тус иш татсан хэсэг хуулийн төсөлд тусаагүй байх тул дахин нягтлах;

Хуулийн төслийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.4-т “...Төрийн нууцтай эрх олгосон албан тушаалтан, иргэнээс нууц хамгаалах баталгаа гаргуулан авах...” гэснийг “...Төрийн нууцтай танилцах эрх олгогдсон албан тушаалтан, иргэнээс нууц хамгаалах баталгаа гаргуулан авах...” гэж найруулгын өөрчлөлт хийх.

Дараах зохицуулалтыг нэмэлтээр тусгуулах саналтай байна. Үүнд:

Хуулийн төслийн 8.1.4-т “...Төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг шилжүүлэх шийдвэр гаргахад Засгийн газарт зөвшөөрөл олгох...” гэж;

Хуулийн төслийн 18 дугаар зүйлийн 18.8-д “ ...15.1.1, 15.1.2, 15.1.3...” төрийн нууцад хамаарах мэдээллийг хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу ил болгосон тохиолдолд ил тод мэдээлэх үүргийг төрийн нууцад хамааруулсан байгууллага хариуцах зохицуулалтыг нэмж тусгах.

Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөл:

Хуулийн төслийн “Ы/Онцгой байдлын салбар”-ын жагсаалтын 2-т “Улсын нөөцийн байршил, бодит хэмжээ, тэдгээрийн тайлан, мэдээ, санхүүжилттэй холбогдсон баримт бичиг” онц чухал нууцад хамаарч байгаа нь Төрийн аудитын байгууллагын орон нутгийн аудиторуудад аудит гүйцэтгэх явцад баримт бичигтэй танилцах эрх хэмжээ хүрэлцэхгүй болох нөхцөл байдал үүсэх эрсдэлтэй байна.

Бусад асуудлын тухайд:

1. Төрийн нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хууль болон Төрийн нууцын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль, Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төслүүдийн дагаж мөрдөх хурацааг уялдуулах нь зүйтэй байна.

2. Төрийн нууцын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн найруулгыг нягталж, нууцад хамааруулсан мэдээллийг ил болгохтой холбоотойгоор үүсэж болох хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудлуудыг тодорхойлон, холбогдох зохицуулалтыг тусгах нь зүйтэй байна.

---o0o---

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ТЭРГҮҮН ДЭД
ДАРГА Ш.РАДНААСЭД ТАНАА

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ ПРОКУРОРЫН ГАЗАР**

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг, 4 дүгээр
хороо, Самбуугийн гудамж-18
Утас: 51-260855, Факс: (976-51)263739
Цахим шуудан: gpo@prosecutor.mn
Цахим хуудас: www.prosecutor.mn
2026.01.06 № Ц-02/73

Санал хүргүүлэх тухай

Танай 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн ХЭГ/3500 дугаартай албан бичгээр ирүүлсэн "Төрийн нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл", "Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөл"-тэй танилцлаа.

Төрийн нууцын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй холбогдуулан, Зөрчлийн тухай хууль, Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.3 дахь хэсэгт заасан "шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулна." гэсний дагуу шинээр боловсруулах;

Төрийн нууцын жагсаалт батлах тухай хуулийн төсөлд нэг агуулгатай заалтыг харьяалах байгууллага бүрт давхардуулан тусгасан, хэсгийн тэмдэглэгээг а-я хүртэл хийсэн байх тул төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйлд заасан "Хуулийн төслийн бүтэц, хэлбэр"-ийн шаардлагад нийцүүлэх нь зүйтэй.

Холбогдох хуулийн төсөлд тусгуулах саналыг хавсралтаар хүргүүлэв.

Хавсралт 5 хуудас.

МАКСИМ ЧИНБАТ
УЛСЫН ЕРӨНХИЙ ПРОКУРОРЫН ГАЗАР
УЛСЫН ЕРӨНХИЙ ПРОКУРОРЫН ОРЛОГЧ, ТӨРИЙН ХУУЛЬ ЦААЗЫН
ШАДАР ЗӨВЛӨХ

ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ГАРГАСАН САНАЛ

№	Төслийн зүйл, хэсэг, заалт	Гаргасан санал			Саналын үндэслэл, хэрэгцээ, шаардлага
		Өөрчлөх	Нэмэх	Хасах	
0	1	2	3	4	5
НЭГ.ТӨРИЙН НУУЦЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ					
1	5 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт		“онц хүнд үр дагавар” гэсэн нэр томьёоны тайлбар.		Эрүүгийн хуульд “нууц”, “маш нууц”, “онц чухал нууц” задруулахыг гэмт хэрэгт тооцохоор хуульчилсан. Хуулийн төсөлд “...үндэсний ашиг сонирхолд онц хүнд үр дагавар бий болгох ...мэдээллийг “онц чухал нууц” зэрэглэлд”, “Монгол Улсын үндэсний ашиг сонирхолд хүнд үр дагавар бий болгох, ... мэдээллийг “маш нууц” зэрэглэлд тус тус хамруулна гэжээ. Хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хуулиудад “онц хүнд үр дагавар”, “хүнд үр дагавар”, “Үндэсний аюулгүй байдалд хохирол учруулах” гэснийг тайлбарласан тайлбар байхгүй байгаа нь хууль хэрэглээний нэгдмэл байдлыг хангахад хүндрэл учирна. Иймд хуулийн тайлбар хийх.
2			“хүнд үр дагавар” гэсэн нэр томьёоны тайлбар.		
3	20 дугаар зүйл.Төрийн нууцтай танилцах тусгай нөхцөл 20.5.Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн, шүүгч, прокурор, мөрдөн байцаагч зөвхөн шалгаж	“...мөрдөн байцаагч” гэснийг “мөрдөгч” гэж.			2015 онд шинэчлэн найруулсан Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд “мөрдөн байцаагч” гэснийг “мөрдөгч” гэж томъёолсон тул хуульд нийцүүлэх.

	шийдвэрлэх тодорхой хэрэг, маргаанд хамаарах төрийн нууцтай хуулиар тогтоосон журмын дагуу танилцана.				
4	25.2.Энэ хуулийн 25.1-д заасан аюулгүй байдлын шалгалт явуулах журмыг тагнуулын байгууллагын дарга батална. 12.2. Энэ хуулийн 12.1.7-д заасан мэдээллийн санг байгуулах, ашиглах журмыг Засгийн газар батална. 18.7. Төрийн нууцыг ил болгох журмыг Засгийн газар батална. 37.5. Энэ хуулийн 37.3-т заасан хяналт шалгалтыг зохион байгуулж явуулах журмыг Засгийн газар батална.		“журмыг Засгийн газраас батална.”	Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 181 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 36-д “...хуулиар журам батлах эрх олгосон зохицуулалтаас татгалзаж хүчингүй болгох, хуулиар зохицуулах шаардлагатай харилцааг дүрэм, журмаар зохицуулахгүй байх холбогдох зохицуулалтыг хуульд тусгах”-аар заасан. Иймээс дээрх заалтуудыг хуулиар зохицуулах.	
ХОЁР.ТӨРИЙН НУУЦЫН ЖАГСААЛТ БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ					
5	1 дүгээр зүйл. ю/ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүх, прокурорын байгууллага 6.Эрх бүхий байгууллагын удирдлагаас гүйцэтгэх ажлыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон асуудлаар гаргасан шийдвэр, заавар, журам, бусад баримт бичиг	“эрх байгууллагын бүхий удирдлагаас гүйцэтгэх ажил” гэсний дараа “мөрдөн шалгах нууц ажиллагааг”.		Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.10 дугаар зүйлд “мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа” гэж прокурорын зөвшөөрлөөр нууцаар явуулах энэ хуульд заасан ажиллагааг;” ойлгохоор заасан тул энэхүү ажиллагааны талаарх шийдвэр, заавар, журам, бусад баримт бичгийг гүйцэтгэх ажлын нэгэн адил нууцад хамааруулах.	

6			“Мөрдөн шалгах нууц ажиллагаанд хамаарах прокурорын тогтоол, танилцуулга, төлөвлөгөө, тайлбар, үр дүн, нууц ажиллагааны магадлагаа, нууц ажиллагаа явуулахаар бичсэн даалгавар, нууцлал баримт бичиг, мэдээлэл”, “10 жил”.		Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 16.8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу явуулсан мөрдөн шалгах нууц ажиллагааны үр дүнг нотлох баримтаар тооцох ба нотлох баримтыг цуглуулж, бэхжүүлэх ажиллагааны арга, хэрэгсэл, эх сурвалж нууц байна.” гэж заасан тул энэ ажиллагаатай холбоотой харилцааг нэмэх.
7	1 дүгээр зүйл. ю/ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүх, прокурорын байгууллага		“Прокурорын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2 дахь хэсэгт заасан бүрэн эрхийн хүрээнд гаргасан прокурорын эрх зүйн хэлбэр, хийсэн хяналт, шалгалт, судалгааны материал, холбогдох баримт бичиг”, “10 жил”.		Прокурорын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2 дахь хэсэгт заасны дагуу прокурор мөрдөн шалгах нууц ажиллагаа, гүйцэтгэх ажилд хяналт тавихад хамаарах бүрэн эрхийн дагуу гаргасан эрх зүйн хэлбэр, хяналт, шалгалтын материал, илтгэх хуудас, танилцуулга, шаардлага гэх мэт баримт бичгийг нууцад хамааруулах талаар тусгах.
8			“Тусгай зориулалтын автомашин, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, түүний ашиглалт болон бүртгэлийн мэдээлэл”, “10 жил”		Прокурорын байгууллага нь гүйцэтгэх ажил, мөрдөн шалгах нууц ажиллагааг хэрэгжүүлж буй эрх бүхий байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт тавьж ажиллах чиг үүргийн хүрээнд ашиглагдаж буй тусгай зориулалтын автомашин, техник хэрэгсэл, програм хангамж, бүртгэлийн сан гэх мэт мэдээлэл, баримтыг төрийн нууцын жагсаалтад оруулах.
9			“Гүйцэтгэх мөрдөн шалгах нууц ажиллагаанд тавих прокурорын хяналтын		

			үйл ажиллагаанд ашиглах мэдээлэл бүхий бүртгэлийн сан, зориулалтын программ хангамж, нууцлах код, түлхүүр, өгөгдөл, нууц тээгчид байгаа мэдээлэл”, “10 жил”		
			“Гүйцэтгэх ажил, мөрдөн шалгах нууц ажиллагаанд тавих прокурорын хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Прокурорын байгууллагад батлагдсан төсөв, зардал, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан, тэдгээрийн асуудлаар харилцсан албан бичиг, батлагдсан санхүүгийн үйл ажиллагаанд хийсэн аудитын тайлан, Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдал, төрийн нууцтай холбоотой асуудлаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтантай харилцсан мэдээлэл”, “10 жил”		Гүйцэтгэх ажил, мөрдөн шалгах нууц ажиллагаанд тавих прокурорын хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд ашиглагдаж буй төсвийн мэдээллийг нууцын жагсаалтад хамруулах.

11	1 дүгээр зүйл. ё/ Хууль зүй, дотоод хэрэг, хууль сахиулах салбар		“Мөрдөн шалгах нууц ажиллагаанд хамаарах тогтоол, танилцуулга, төлөвлөгөө, тайлбар, үр дүн, нууц ажиллагааны магадлагаа, нууц ажиллагаа явуулахаар бичсэн даалгавар, нууцлал баримт зохих мэдээлэл”, “10 жил”		Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд Цагдаа, Тагнуул, Авлигатай тэмцэх газрын мөрдөгч нууц ажиллагааны үр дүн болох баримт, мэдээллийн талаар магадлагаа үйлдэж, прокуророор баталгаажуулж, хавтаст хэрэгт тусгана гэж заасан. Хуулийн төсөлд мөрдөн шалгах нууц ажиллагаанд хамаарах төлөвлөгөө, түүний үр дүн буюу магадлагаа, прокурорын зөвшөөрөл, бусад нууцлал зохих баримт, мэдээллийг зөвхөн Тагнуулын байгууллагын хэмжээнд нууцлах төрийн нууцын мэдээллийн жагсаалтад оруулахаар хязгаарласан нь үндэслэлгүй тул нэмж тусгах.
12	1 дүгээр зүйл. п/Авлигатай тэмцэх газар				